NAVIGÁTOR
bezpečného úvěru

Navigátor bezpečného úvěru 2017

eeip a.s.
Ekonomické expertízy, investiční poradenství

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Univerzita Karlova v Praze

Metodologická část

30. listopadu 2017

Obsah

1. ÚVOD ... 3

2. DEFINICE ZODPOVĚDNÉHO ÚVĚROVÁNÍ ... 5

2.1. ZODPOVĚDNÉ ZAPŮJČOVÁNÍ (RESPONSIBLE LENDING) ... 5

2.2. ZODPOVĚDNÉHO VYPŮJČOVÁNÍ (RESPONSIBLE BORROWING) ... 6

2.3. BEZPEČNÝ ÚVĚR ... 7

3. METODOLOGIE KONSTRUKCE NAVIGÁTORU BEZPEČNÉHO ÚVĚRU ... 8

3.1. KONSTRUKCE NAVIGÁTORU ... 8

3.2. POTENCIÁLNÍ VĚŘITEL (NABÍDKOVÁ STRANA) ... 8

3.2.1. Rating věřitelů podle členství v úvěrových registrech a organizacích ... 9

3.2.2. Rating věřitelů podle dostupnosti základních informací o úvěrovém produktu ... 10

3.3. PARAMETRY ÚVĚRŮ (PRODUKTOVÝ DESIGN) ... 11

3.3.1. Modelové úvěry ... 11

3.3.2. Ex-ante kritéria pro Navigátor 2017 ... 14

3.3.3. Ex-post parametry úvěru ... 15

3.4. ŽADATELÉ O ÚVĚR (POPTÁVKOVÁ STRANA) ... 17

3.5. NÁSTIN VÝPOČTU HODNOTY NAVIGÁTORU ... 17

3.6. RATING BEZPEČNÝCH POSKYTOVATELŮ SPOTŘEBITELSKÝCH ÚVĚRŮ ... 21

4. TRH SPOTŘEBITELSKÝCH ÚVĚRŮ V ROCE 2017 ... 22

4.1. LEGISLATIVNÍ ZMĚNY A JEJICH DOPAD NA TRH SPOTŘEBITELSKÝCH ÚVĚRŮ ... 22

4.2. ČESKÝ TRH SPOTŘEBITELSKÝCH ÚVĚRŮ V MAKROEKONOMICKÝCH ČÍSLECH ... 23

4.2.1. Bankovní spotřebitelské úvěry ... 25

4.2.2. Nebankovní spotřebitelské úvěry ... 26

4.2.3. Mikroúvěry ... 26

4.2.4. Vývoj negativních jevů spojených se zadlužeností ... 27

4.2.5. Výhled ... 30

4.3. EVROPSKÝ TRH SPOTŘEBITELSKÝCH ÚVĚRŮ V ROCE 2016 ... 31

5. VÝSLEDKY NAVIGÁTORU BEZPEČNÉHO ÚVĚRU 2017 ... 33

5.1. VÝSLEDKY NAVIGÁTORU PRO ÚVĚR NA 50 TIS. KČ ... 34

5.2. VÝSLEDKY NAVIGÁTORU PRO ÚVĚR NA 150 TIS. KČ ... 34

5.3. VÝSLEDKY NAVIGÁTORU PRO MIKROÚVĚR NA 5 TIS. KČ ... 35

5.4. CELKOVÉ VÝSLEDKY NAVIGÁTORU 2017 ... 36

6. ZÁVĚR ... 38

7. UŽITEČNÉ ZDROJE ... 39

8. PŘÍLOHA ... 41

1. Úvod

Předkládaný dokument obsahuje aktualizaci metodologie pro výpočet indexu Navigátor bezpečného úvěru (dále též „NBÚ“ či „Navigátor“) pro rok 2017. Navigátor 2017 na jednu stranu navazuje na metodologii použitou v Navigátoru 2016, na druhou stranu reaguje na změny na trhu se spotřebitelskými úvěry v důsledku přijetí nového zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále též „Zákon“), který vstoupil v účinnost od 1. prosince 2016.

Ač cíle Navigátora zůstávají stále stejné, tj. zvyšovat finanční gramotnost a informovanost spotřebitelů a přispět ke kultivaci trhu se spotřebitelskými úvěry s důsledky ve formě vyšší transparentnosti a zodpovědnějšího přístupu věřitelů ke kreditnímu riziku (studie Navigátor bezpečného úvěru 2014 byla citována v Závěrečné zprávě z hodnocení dopadů regulace (RIA) jako nástroj zlepšující informovanost spotřebitelů o úvěrových produktech), jeho těžiště se spolu s pozorovanými nebo očekávanými změnami na trhu musí posouvat a NBÚ se musí prostřednictvím volby nových kritérií vhodně přizpůsobovat.

V letošním ročníku nám vyřazení některých původních parametrů umožnilo zaměřit se více na dostupnost informací o produktech poskytovatelů úvěrů nebo také konstrukci sankčních podmínek. Obecně lze říct, že nutnost aktualizace a hledání nových hodnotících kritérií může pro spotřebitele znamenat pozitivní vývoj na trhu spotřebitelských úvěrů, a to v případě, že z NBÚ jsou vyřazovány v důsledku nové regulace některé výrazně špatné parametry a jsou sledovány méně rizikové problémy na trhu spotřebitelských úvěrů. V minulosti již legislativa zamezila zneužívání nástrojů zákazem zajištění úvěru směnkou, zastropováním úroku z prodlení, zastropováním výše náhrady nákladů při předčasném splacení úvěru atd. Nový Zákon dále zavedl mimo jiné povinnost detailního posouzení situace klienta úvěrovou společností a zjištění informací o tom, jak splácí či splácel dosavadní dluhy, povinnost informovat klienta o celkové nákladovosti úvěru v pevně dané struktuře a poskytnout další informace definované v § 95 v odst. 1 zákona nebo omezil sankce za prodlení se splácením. Proto byla kritéria Navigátoru příslušně doplněna.

Dále Zákon zavedl povinnost požádat a získat licenci k poskytování nebo zprostředkovávání spotřebitelských úvěrů od České národní banky po splnění minimálních kapitálových požadavků, informačních povinností, požadavků na odbornou způsobilost atp. Nově tak seznam posuzovaných subjektů Navigátorem vychází ze seznamu subjektů, které požádaly ČNB o udělení oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru.

Vzhledem k novému dohledu ČNB, a to nejen nad licencovanými subjekty, ale i nad subjekty, které budou porušovat zákon, předpokládáme pokles počtu subjektů nabízejících či zprostředkovávajících spotřebitelské úvěry a kultivovanější přístup subjektů na trhu spotřebitelských úvěrů ke klientům. Již nyní jsme zaznamenali zájem ze strany některých věřitelů o výsledky Navigátora a snahu zvýšit transparentnost a půjčovat zodpovědně v souladu s principy NBÚ. Již dnes bývá například standardem on-line kalkulačka s podstatnými parametry úvěru, vyšší otevřenost při poskytování předsmluvních informací, bezpečný segment věřitelů zjišťuje více relevantních informací o klientovi a jeho schopnosti úvěr splácet, neslibuje půjčky bez nahlížení do úvěrových registrů a bez doložení příjmů, transparentněji informuje o možných důsledcích nesplácení apod.

Nicméně i přesto je stále nutné připomínat spotřebitelům zásady zodpovědného vypůjčování, jehož definici uvádí NBÚ již od svých počátků, a to proto, že jsme na druhou stranu již zaznamenali snahu o obcházení nového Zákona ve formě např. rozvoje tržišť P2P půjček, půjček na živnostenský list a dalších alternativ. Z výzkumu NBÚ je zřejmé, že stále existuje segment trhu, který používá nekalé praktiky a zneužívá tíživé situace dlužníků. Jedná se o ilegální trh, který je pro Navigátor bezpečného úvěru složité sledovat. Proto se snaží na tyto nekalé praktiky alespoň upozorňovat a dávat jednoduchý návod spotřebitelům, na co si při vyřizování spotřebitelského úvěru dávat pozor.

Situace na úvěrovém trhu je díky vysoké zaměstnanosti a pokračujícímu růstu mezd výjimečně příznivá a podíl českých domácností, které mají potíže se splácením svých závazků, je se svou úrovní

4,4 % druhý nejnižší v EU. V souvislosti s dobrými hospodářskými výsledky a s důvěrou v další růst ekonomiky roste chuť spotřebitelů zvyšovat spotřebu a financovat ji pomocí úvěrů. Z této situace profitují nejen banky a bezpečné nebankovní společnosti poskytující spotřebitelské úvěry, ale také firmy těžící z byznysu s chudobou. Jejich zvýšená aktivita může být spojena s přicházejícím koncem 18měsíčního přechodného období stanoveného novým Zákonem. Na konci tohoto období již nebudou moci legálně poskytovat úvěry subjekty bez udělené licence od ČNB. Nyní tak ještě mohou činit všichni, kdo o udělení licence požádali. Dle informací od občanských poraden na trhu spotřebitelských úvěrů narůstá aktivita výše zmíněných lichvářských společností.

Vývoj spotřebitelského trhu bude ovlivňovat také technologický rozvoj. Ten již nyní umožňuje např. využívání možností sdílené ekonomiky. V souvislosti s úvěrovým trhem se jedná především o P2P půjčky nebo crowdfunding, kdy se více fyzických nebo právnických osob spojí a poskytnou úvěr žadateli nebo podpoří zamýšlený projekt. Mezi největší platformy využívané v ČR patří Zonky (P2P) nebo Startovač a Fundlift (crowdfunding). Dosud minoritní, ale dynamicky rostoucí odvětví může v budoucnu konkurovat klasickému bankovnictví. Mezi další inovace se značným potenciálem v oblasti bankovnictví a platebních transakcí patří blockchain a platby využívající QR kódy. Důležitým faktorem pro míru využití potenciálu sdílené ekonomiky a uplatnění dalších technologických inovací bude vhodné nastavení regulace (např. dostatečné posouzení kreditního rizika dlužníka).

I přes změny na trhu, které za pětileté působení NBÚ proběhly, zůstávají základní východiska stejná jako v předchozích ročnících. Cílem je tedy zmapovat český trh spotřebitelských půjček, posoudit kvalitu jednotlivých poskytovatelů z pohledu bezpečnosti a nabídnout veřejnosti nástroj, díky němuž si mohou finanční instituce jednoduše porovnat.

Struktura metodologické části studie se po úvodu a krátké rešerši principů zodpovědného úvěrování věnuje metodologii konstrukce Navigátoru, který je tvořen třemi hlavními kritérii: rating potenciálního věřitele, ex-ante parametry úvěry a ex-post parametry úvěru. Oproti metodologii z roku 2016 došlo ke změnám při volbě a hodnocení kritérií, nicméně hlavní struktura zůstává stejná a bodové výsledky meziročně porovnatelné.

2. Definice zodpovědného úvěrování

Definice zodpovědného úvěrování navazuje na definici v předchozích ročnících. Proto zde nepřejímáme celou kapitolu tak, jak byla obsažena ve studiích NBÚ v předchozích letech, ale uvádíme pouze stručný souhrn. V případě zájmu o historický vývoj definice zodpovědného úvěrování odkazujeme na předešlé ročníky studií NBÚ (2011 – 2016), kde se Navigátor problematice věnuje podrobněji.

Zodpovědné úvěrování je klíčový termín pro následnou konstrukci Navigátoru bezpečného úvěru, který je třeba chápat v širším kontextu problému předluženosti obyvatelstva. Proto za zodpovědný úvěr považujeme takový produkt, který je bezpečný v tom smyslu, že je poskytnut osobě, jež je v době uzavírání úvěrové smlouvy schopna dostát závazkům z ní plynoucím. Tato definice je v souladu se závěry např. studie Civic Consulting of CPEC (2013), která mapuje předluženost evropských domácností a uvádí definice předluženosti, které využívají aktéři finančního trhu v jednotlivých zemích. Ve většině zemí se v zásadě odkazují buď na právní definici související s insolvencí, nebo na ekonomickou definici srovnávající příjmy domácností se závazky. Předluženost bývá tedy definována buď jako přetrvávající neschopnost plnit finanční závazky k datu jejich splatnosti, nebo jako situace, kdy příjem domácností po odečtení minimálních nákladů na živobytí nestačí pokrýt splátky dluhu, popř. je ve vysokém nepoměru k závazkům (50 – 100 %).

Zodpovědné úvěrování má dvě důležité součásti – nabídkovou a poptávkovou stranu, přičemž k bezpečnému úvěrování přispívá zodpovědný přístup na obou těchto stranách. Zodpovědné úvěrování ze strany věřitele (zodpovědné zapůjčování) odpovídá nabídkové straně a zodpovědné úvěrování ze strany dlužníka (zodpovědné vypůjčování) odpovídá poptávkové straně.

2.1. Zodpovědné zapůjčování (responsible lending)

Zodpovědné zapůjčování je takové, v němž věřitel půjčuje dlužníkovi jen takovou částku, která nezpůsobí jeho nadměrné zadlužení, což z pohledu věřitele znamená především správné vyhodnocení bonity klienta a takovou nabídku produktu, která odpovídá jeho potřebám.

Zodpovědné hodnocení bonity klienta umožňuje správné vyhodnocení kreditního rizika. V případě ex-ante vysoké pravděpodobnosti problémů se splácením tak umožňuje úvěr zamítnout nebo upravit nastavení (dále i „design) produktu tak, aby se pravděpodobnost defaultu snížila. Je však třeba rozlišovat riziko ztráty věřitele od rizika defaultu. Například úvěr s dostatečným zajištěním (nízké loan-to-value ratio) nemusí představovat pro věřitele velké riziko, protože v případě problémů se splácením se uspokojí na zástavě. Může se ale jednat o nezodpovědné zapůjčování, pokud je riziko defaultu vysoké a zároveň je nepřiměřeně vysoká i hodnota zástavy. V tomto je vnímání bezpečnosti z pohledu věřitele od pohledu NBÚ výrazně odlišné.

Pro správné hodnocení bonity je pochopitelně třeba disponovat dostatkem informací o klientovi (zejména údaji o jeho příjmech ve vztahu k dlužné částce, věku ve vztahu ke splatnosti úvěru, stabilitě příjmů a řadě dalších rizikových faktorů). Nezastupitelnou roli zde hrají úvěrové registry, které významnou měrou přispívají k zodpovědnému zapůjčování. Poskytování úvěrů nebonitním dlužníkům je v rozporu s Etickým kodexem úvěrových registrů a Memorandem ČLFA k ochraně spotřebitele při poskytování spotřebitelských úvěrů. Zodpovědné zapůjčování řeší právě i nový Zákon, který ukládá věřiteli povinnost prověřit finanční situaci dlužníka. Jak ale NBÚ identifikoval, někteří poskytovatelé začali plnit tuto zákonnou povinnost vytvářením nových registrů, které nemají dostatečné množství informací pro relevantní zhodnocení rizikovosti klienta. Proto v NBÚ zohledňujeme skutečnost, zda a které klientské registry poskytovatelé využívají.

Hodnocení vhodnosti produktu by v sobě mělo zahrnovat jak analýzu potřeb klienta, tak i zajištění transparentnosti všech potřebných informací, protože v konečné fázi je to klient, kdo zná nejlépe své potřeby a potřebuje dostatečné a nezkreslené informace o produktu, který poptává. Kritérium NBÚ, zda je design produktu pro daného klienta vhodný, nezahrnuje jen nejběžněji uváděné informace, jako je výše úvěru, cena a splatnost, ale i možnosti předčasného splacení a s tím spojené náklady, flexibilitu splátek (možnost odložení, změnu výše splátek), dostupnost úvěru a řadu dalších, pro klienta podstatných parametrů.

2.2. Zodpovědného vypůjčování (responsible borrowing)

Zodpovědné vypůjčování znamená zodpovědný přístup ze strany dlužníka. To znamená, že zájemci o úvěr vynaloží dostatečné úsilí pro získání relevantních informací o nabízeném produktu, budou čestní při poskytování informací věřiteli či zprostředkovateli a zohlední při rozhodování svou osobní a finanční situaci.

V této souvislosti je třeba rozlišovat mezi dvěma typy potenciálních dlužníků, kteří nepravdivě uvedou některé informace o jejich osobě během schvalovacího procesu:

1) klient, který záměrně uvede nepravdivé informace za účelem získání úvěru;

2) klient, který uvede nepravdivé informace z důvodu neznalosti či nedbalosti (tj. nepodvádí vědomě).

Jak vyplývá z výše uvedené klasifikace klientů, nemusí platit, že vzdělaný zákazník si vždy půjčuje obezřetně. Je totiž možné, že takový zákazník záměrně uvede nepravdivé informace v žádosti, aby požadovaný úvěr získal, ačkoliv by na něj jinak neměl nárok. Zodpovědné vypůjčování je proto úzce spojeno s poskytnutím správných, úplných a dostatečných informací ze strany dlužníka poskytovateli úvěru (a pochopitelně naopak).

Obecně lze konstatovat, že nutnou podmínkou pro zodpovědné vypůjčování je finanční gramotnost, neboť vzdělaní zákazníci obvykle lépe rozumí své finanční situaci a vyhodnotí proto lépe, která nabídka je pro ně nejvýhodnější. Existuje několik zásad pro zodpovědné vypůjčování. Navigátor bezpečného úvěru uvádí patero rad, jak se vyvarovat budoucím problémům.

1) Půjčujte si jen u značkových společností (společností licencovaných ČNB a sdružených v České leasingové a finanční asociaci)

Oslovte co nejvíce kvalitních úvěrových společností a srovnejte nejen finanční kritérium (tedy o kolik celkem půjčku přeplatíte), ale také nefinanční kritéria, tedy podmínky ve smlouvě, které se týkají především sankcí v případě včasného nesplácení a podobně.

2) Než cokoli podepíšete, přečtěte si to.

Pokud smlouvám či jiným závazkům nerozumíte, nepodepisujte je na místě. Vždy máte možnost vzít si takový materiál domů a tam jej v klidu a po poradě s dalšími lidmi prostudovat.

3) Pokud vám značkové společnosti půjčku nedají, je to znamení, že pravděpodobně nebudete schopni ji splácet.

Půjčka od lichvářů vám nepomůže, ale naopak ještě více ublíží.

4) Pokud se dostanete do problémů se splácením, obraťte se v první řadě na společnost, u které úvěr máte, a pokuste se s ní dohodnout na změně výše splátek či jejich odkladu.

Nepůjčujte si jen proto, abyste splatili dluh. V takovém případě se dostanete do dluhové spirály a toto krátkodobé řešení povede pouze ke zhoršení situace v blízké budoucnosti. Dříve nebo později skončíte u lichváře, který vás připraví o vše. Právě značkové společnosti mají nástroje, jak vám jako

klientovi v těchto situacích pomoci, a mají zájem na tom, aby klient toto tíživé období překonal a úvěr splatil.

5) Pokud máte problém, řešte jej a pomoc hledejte u odborníků.

V České republice již působí několik neziskových organizací, které se věnují poradenství a řešení finančních problémů rodin či jedinců.

2.3. Bezpečný úvěr

Bezpečný úvěr je takový úvěr, při jehož sjednávání postupoval jak věřitel, tak dlužník zodpovědně dle výše zmíněných principů. Existují různá pojetí bezpečnosti v oblasti úvěrování. Například dle organizace Money Advice Service by měl dlužník při úvahách o úvěru postupovat v následujících krocích:

1) poznat svůj úvěr (být si vědom výše úrokové sazby úvěru a podmínek a harmonogramu jeho splácení),
2) poznat svůj limit (být realistický v tom, co si může dovolit nyní a co později),
3) realisticky zhodnotit svoje možnosti (být si vědom možností v případě událostí ovlivňujících splácení úvěru).

Dále lze z pohledu klienta na bezpečnost nahlížet na základě dvou kritérií: pravděpodobnosti, že se klient dostane do problémů se splácením, a nákladů na řešení takového problému.

Pro účely této studie vycházíme ze stejné definice bezpečného úvěru z pohledu žadatele o úvěr, která byla použita v předchozích ročnících. Tato definice výše zmíněné aspekty zohledňuje:

1) znám kvalitu svého věřitele,
2) chápu parametry svého úvěru (produktový design),
3) chápu důsledky splácení i nesplácení úvěru.

Tři výše uvedené charakteristiky pokrývají tři klíčové aspekty úvěrového trhu: nabídku, produktový design a poptávku.

3. Metodologie konstrukce Navigátoru bezpečného úvěru

V této části se zabýváme metodologií konstrukce Navigátoru bezpečného úvěru, která by měla být aplikovatelná v obecnější rovině. V porovnání s předchozími ročníky NBÚ došlo v důsledku rozsáhlých legislativních změn ke značné úpravě kritérií a metodologického rámce, ovšem obecný koncept hodnocení zůstal zachován. Popsaná metodologie tak stále vychází z výše uvedené definice bezpečného úvěru a zaměřuje se na tři aspekty: hodnocení potenciálního věřitele (nabídkovou stranu), ex-ante parametry úvěru (produktový design) a na ex-post parametry úvěry (důsledky při nesplácení úvěru a míru expozice věřitele u problémových dlužníků).

3.1. Konstrukce Navigátoru

Navigátor zkoumá tři aspekty, které reflektují výše uvedené klíčové charakteristiky definice bezpečného úvěru:

1) potenciální věřitele (nabídkovou stranu),
2) ex-ante parametry úvěru (produktový design),
3) ex-post parametry úvěru (důsledky při nesplácení úvěru).

V souladu s předchozími ročníky zachovává NBÚ 2017 rozložení vah mezi jednotlivá kritéria, která sama o sobě slouží především pro hodnocení kvality věřitelů v rámci jednotlivých skupin.

Hodnota NBÚ se spočítá jako vážený průměr jednotlivých kritérií, tj.:

NBÚ = 40% x PV + 30% x APÚ + 30% x PPÚ

kde

NBÚ = hodnota indexu Navigátor bezpečného úvěru,

PV = bodové hodnocení za aspekt „potenciální věřitel“,

APÚ = bodové hodnocení za aspekt „ex-ante parametry úvěru“,

PPÚ = bodové hodnocení za aspekt „ex-post parametry úvěru“.

Maximálně může být uděleno 10 bodů za každé kritérium. Stejně tak vážený průměr těchto kritérií pak může dosáhnout maximální hodnoty 10 bodů. Obecně platí, že čím vyšší hodnota NBÚ, tím vyšší rating, resp. kvalita věřitele.

3.2. Potenciální věřitel (nabídková strana)

První část indexu NBÚ se týká ratingu potenciálního věřitele osoby, která uvažuje o úvěru. V rámci této kategorie jsou uvažována následující dílčí kritéria:

1) rating věřitelů podle členství v úvěrových registrech a organizacích,
2) rating věřitelů podle dostupnosti základních informací o úvěrovém produktu,
3) rating věřitelů podle nabídky doprovodných služeb.

Zatímco první kritérium umožňuje kontrolu solventnosti klienta, druhé kritérium se týká množství informací poskytovaných věřitelem před poskytnutím úvěru a přístupu klienta k informacím o

nastavení produktu. Třetí kritérium hodnotí rozsah doprovodných služeb úvěrového produktu a to, zda umožňují snížení rizika nesplácení při změně finanční situace klienta.

3.2.1. Rating věřitelů podle členství v úvěrových registrech a organizacích

Poskytovatelé spotřebitelských úvěrů podléhají nově podle Zákona dohledu České národní banky (ČNB). V rámci přechodného období bylo pro možnost poskytovat dále spotřebitelské úvěry nutné podat žádost o povolení k činnosti, a to konkrétně žádost o povolení k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru podle § 11 Zákona. Tato změna je důležitá z pohledu potenciálního dlužníka, neboť obecně platí, že aktivity subjektů pod kontrolou regulačního orgánu (například spadající pod dohled ČNB) jsou důsledněji monitorovány. Existuje u nich tudíž nižší riziko nekalých praktik než u subjektů mimo regulaci a dozor.

U poskytovatelů žádajících o povolení k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru jsou v NBÚ 2017 posuzována tři základní kritéria:

i) Subjekt je členem ČLFA či podobné transparentní asociace, jež reguluje činnost svých členů nad rámec legislativních norem,

ii) Subjekt využívá k hodnocení klientů prověřené úvěrové registry s rozsáhlou datovou základnou,[1]

iii) Subjekt je auditován jednou z TOP auditorských společností.[2]

Na základě těchto kritérií jsou pak žádající subjekty rozděleny do tří základních skupin:

1) silný stupeň kontroly – subjekt splňuje všechny tři výše zmíněné podmínky,

2) střední stupeň kontroly – subjekt splňuje právě dvě z výše zmíněných podmínek,

3) slabý stupeň kontroly – subjekt splňuje nejvýše jednu z výše zmíněných podmínek.

Teoreticky je pro dlužníka nejrizikovějším poskytovatelem půjčky ten, který stojí mimo ČLFA nebo podobné organizace, protože není povinen dodržovat etické zásady daných asociací. Z toho také vyplývá relativně malá transparentnost těchto firem a související riziko predátorských praktik při poskytování úvěrů.

Subjekty se silným stupněm kontroly

První skupinu poskytovatelů úvěrů, kterou označujeme jako subjekty se silným stupněm kontroly, tvoří subjekty splňující všechny z trojice uvedených podmínek.

První podmínkou pro zařazení do kategorie subjektů se silným stupněm kontroly je členství subjektu v organizacích či asociacích sdružujících poskytovatele spotřebitelských úvěrů a zavazujících členy k jednání na základě etického kodexu (například Kodex jednání členů ČLFA). Jejich kompletní seznam opět ukazuje Tabulka P3 v Příloze. Členové těchto asociací jsou povinni řídit se etickými kodexy, např. u ČLFA Kodexem jednání členů ČLFA a Memorandem ČLFA k ochraně spotřebitele při poskytování spotřebitelských úvěrů. To by mělo být určitou garancí jejich férového chování vůči konkurentům i dlužníkům. [3,4]

Druhou podmínkou je aktivní využívání informací ve velkých úvěrových registrech při hodnocení klientů, což a priori implikuje zodpovědné úvěrování ze strany věřitele, resp. vyšší transparentnost

---

[1] *Těmito registry se rozumí SOLUS a CCB (NRKI, BRKI).*

[2] *Těmito společnostmi se rozumí BDO Audit, s.r.o., Deloitte&Touche CR, s. r. o., Ernst & Young, s. r. o., KPMG Česká republika, s. r. o., MAZARS Audit, s. r. o., a PricewaterhouseCoopers Audit, s. r. o.*

[3] *http://clfa.cz/index.php?textID=10.*

[4] *http://clfa.cz/index.php?textID=94.*

procesu poskytování úvěru. V České republice existují dva hlavní bankovní a nebankovní úvěrové registry:

i) CCB – Czech Credit Bureau, a.s. („CCB“, http://www.creditbureau.cz)

ii) SOLUS, zájmové sdružení právnických osob („SOLUS“, https://www.solus.cz)

V rámci Navigátora rozlišujeme dva typy věřitelských společností:

1) Věřitel registrován v CCB a/nebo SOLUSu,

2) Věřitel neregistrován v CCB a/nebo SOLUSu.

Podmínkou bezpečného úvěrování však není pouhá registrace. Subjekt musí tento registr aktivně využívat. Dále může být poskytovatel úvěrů přímo členem registru. Např. členové SOLUS pak musí dodržovat etický kodex, který aktivní využívání informací z registru přímo předpokládá. Pokud věřitel není přímo členem registru, lze to vykládat i tak, že o sobě něco tají (například by z registru mohlo být zřejmé, že věřitel má vysoký podíl nesplacených úvěrů). Protože je informace o aktivním využívání velkých registrů obtížně zjistitelná, nebude-li zpracovatelem zjištěn opak, bude se předpokládat, že registrovaný subjekt registr aktivně využívá.

Třetí podmínkou je využívání služeb některé z předních auditorských společností (BDO Audit, s.r.o., Deloitte&Touche CR, s.r.o., Ernst & Young, s.r.o., KPMG Česká republika, s.r.o. MAZARS Audit, s.r.o., a PricewaterhouseCoopers Audit, s.r.o.) jakožto auditora účetní uzávěrky.

Subjekty se silným stupněm kontroly by měly být z povahy věci nejvíce transparentní a vůči klientům „férové“.

Subjekty se středním stupněm kontroly

Druhou skupinu podléhající střednímu stupni kontroly tvoří ti poskytovatelé, kteří splňují právě dvě ze tří podmínek nutných pro zařazení do kategorie se silným stupněm kontroly.

Subjekty se slabým stupněm kontroly (málo transparentní věřitelé)

Třetí a málo transparentní skupinou poskytovatelů úvěrů jsou zprostředkovatelé, kteří splňují nejvýše jednu ze tří podmínek nutných pro zařazení do kategorie subjektů se silným stupněm kontroly. Subjekty v této skupině podléhají pouze dohledu ČNB. Protože obvykle nejsou členy ČLFA či jiné obdobné asociace, nemusí dodržovat žádné etické kodexy, a tudíž jsou z pohledu klientů rizikovější než subjekty v prvních dvou kategoriích. Je vhodné zdůraznit, že podle § 86 Zákona má věřitel povinnost s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, tj. opačné chování je protizákonné. Proto by měl věřitel při hodnocení bonity klienta využívat klientských databází. Nicméně tyto požadavky nejsou vždy některými věřiteli důsledně plněny (a to zejména právě subjekty se slabým stupněm kontroly), a to když tyto subjekty přistupují k zakládání vlastních nebo využívání registrů klientských informací s velmi malým množstvím údajů o malém počtu dlužníků. Věřitel by měl také požadovat prokázání výše příjmu potenciálního dlužníka. Subjekty, které takto nečiní, jsou často subjekty se slabým stupněm kontroly a celý proces prověřování klienta je spíše formální.

3.2.2. Rating věřitelů podle dostupnosti základních informací o úvěrovém produktu

Druhé kritérium se zabývá zhodnocením potenciálního věřitele z pohledu klienta a sleduje dostupnost relevantních informací. Do Navigátoru jsme zařadili následující parametry:

1) Nabízí věřitel volně přístupnou on-line kalkulačku pro výpočet splátek, ceny úvěru apod.?

2) Nabízí věřitel bezplatnou informační linku nebo e-mail?

3) Jaká je průměrná rychlost odpovědi na dotaz prostřednictvím e-mailu?

Dostupnost informací a možnost srovnání produktů různých poskytovatelů je základní podmínkou pro optimální výběr spotřebitelského úvěru klientem. On-line kalkulačka umožňuje orientační zjištění ceny a podmínek splácení pro konkrétní výši úvěru požadovanou klientem. Aktivní a bezplatná telefonní linka nebo e-mail jsou důležité pro kontakt mezi poskytovatelem a klientem bez dodatečných nákladů na straně klienta.

3.3. Parametry úvěrů (produktový design)

Dle nového Zákona se spotřebitelským úvěrem rozumí odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli. Asociace ČLFA pak rozlišuje tři základní typy spotřebitelských úvěrů: osobní půjčky, revolvingové úvěry (úvěrové karty) a financování v místě prodeje. Tyto kategorie je možno dále dělit například podle účelu úvěru (nákup elektroniky, dovolené, osobního automobilu a jiného).

Alternativně lze podle ČLFA spotřebitelské úvěrové produkty rozdělit na tři základní typy:

1) úvěr bezúčelový – úvěr poskytovaný klientovi převodem na jeho bankovní účet či výplatou v hotovosti, přičemž klient poskytovateli neprokazuje způsob vynaložení prostředků z poskytnutého úvěru,
2) úvěr účelový – úvěr určený zejména k úhradě ceny zboží či služeb přímo v místě jejich prodeje, může být však poskytnut rovněž za účelem realizace jiných záměrů klienta (např. rekonstrukce bytu) či za účelem úhrady dřívějších klientových závazků u jiných věřitelů,
3) úvěrová karta (někdy označovaná jako revolvingový úvěr) – klientovi je poskytnut úvěrový rámec, z něhož je možno čerpat peněžní prostředky prostřednictvím úvěrové karty.

Novou kategorií spotřebitelského úvěru, kterou se NBÚ nově také zabývá, jsou mikroúvěry. Poskytovatelé mikroúvěrů podléhají stejnému dohledu ČNB jako poskytovatelé ostatních kategorií spotřebitelských úvěrů a provozují svoji činnost za stejných podmínek jako ostatní poskytovatelé spotřebitelských úvěrů. Objem poskytnutých krátkodobých výpůjček má silně rostoucí trend a na tento typ úvěrů se zaměřuje velké množství především menších poskytovatelů. Častými klienty jsou spotřebitelé, kteří nemají jinou možnost financování svých výdajů nebo nemají dostatek krátkodobé hotovosti. Značné riziko pak plyne z neschopnosti těchto klientů splatit celou částku včetně poplatků a úroků (často dosahujících až 30 % jistiny) ve sjednaném termínu.

3.3.1. Modelové úvěry

V rámci naší analýzy se zaměříme jednak na první typ úvěru, tj. **bezúčelový úvěr** poskytnutý bezhotovostně, a jednak na **mikroúvěr.** Modelový bezúčelový úvěr bude sledován ve dvou specifikacích: úvěr na částku **50 000 Kč se splatností 2 roky** (blíže viz Tabulka P4 v Příloze) a úvěr na částku **150 000 Kč se splatností 5 let** (blíže viz Tabulka P5 v Příloze). Tyto hodnoty byly zvoleny proto, že v tomto nastavení se jedná o nejčastěji využívané produkty, tj. umožňují porovnat úvěry jednotlivých poskytovatelů, neboť takový produkt má v portfoliu většina z nich, a zároveň jde o produkty, které využije průměrný klient. Jakožto modelový mikroúvěr je pak sledován produkt o celkové výši 5 000 Kč se splatností 30 dní.

Tabulka 1: Základní parametry modelového úvěru na 50 tis. Kč, 150 tis. Kč a mikroúvěru

Parametr	Modelový příklad 1	Modelový příklad 2	Modelový příklad 3
Druh spotřebitelského úvěru	Bezúčelový úvěr	Bezúčelový úvěr	Mikroúvěr
Celková výše spotřebitelského úvěru	50 000 Kč	150 000 Kč	5 000 Kč
Splatnost	24 měsíců	60 měsíců	30 dní

Zdroj: Autoři

3.3.1.1. Parametry úvěru

V odborné literatuře je jednotlivým parametrům úvěrů přisuzován různý význam. Důležitá součást produktového nastavení je samozřejmě cena, kterou spotřebitel za půjčku zaplatí. Významnými parametry, které ovlivňují cenu i rizikovost, jsou např. zajištění úvěru, možnost pojištění, nabídka systémového řešení při problémech klienta se splácením, transparentnost smluvních podmínek (např. poplatky, sankce) atp.

NBÚ se dlouhodobě věnuje identifikaci nejpalčivějších parametrů spotřebitelských úvěrů a během své existence tento seznam parametrů upravuje tak, aby odpovídal aktuální situaci na trhu spotřebitelských úvěrů a umožňoval spravedlivé hodnocení sledovaných subjektů. Součástí projektu Navigátora je také sledování dalších iniciativ a jejich průniku s parametry Navigátora.

Níže pro informaci uvádíme důležité parametry podle několika různých zdrojů – dle Indexu etického úvěrování z dílny organizace Člověk v tísni, dle australského serveru Moneysmart či dle Formuláře pro standardní informace o spotřebitelském úvěru. Tyto parametry jsme následně srovnali s informacemi uváděnými v dalších dostupných dokumentech (např. ve smluvních podmínkách).

Příklady důležitých parametrů úvěru z pohledu spotřebitele

<u>Index etického úvěrování</u>

Index etického úvěrování byl vydáván neziskovou organizací Člověk v tísni. Cíle indexu byly podobné jako cíle NBÚ. Pomocí indexu byly hodnoceny pouze nebankovní subjekty s tím, že bodování bylo prováděno i za „měkké“ parametry úvěru jako délka textu smluvních podmínek nebo využívání služeb advokátní kanceláře. V roce 2012 se index skládal z následujících parametrů:

1) délka textu smluvních podmínek,
2) cena produktu, tj. kolik spotřebitel celkem zaplatí navíc v porovnání s jistinou,
3) výše sankcí, které spotřebiteli hrozí při porušení smluvních povinností,
4) využívání úpravy úroků z prodlení nad rámec občanského zákoníku,
5) využívání institutu rozhodčí doložky,
6) smluvní úprava započítávání příchozích plateb,
7) využívání zajišťovacích titulů (směnky, exekutorské zápisy, dohody o srážkách ze mzdy),
8) neslučování více žalob vůči jednomu dlužníkovi,
9) započítání nákladů advokátů při soudním, resp. rozhodčím řízení.

<u>Moneysmart (http://www.moneysmart.gov.au)</u>

1) výše úvěru,
2) úroková sazba (fixní/variabilní), poplatky a sankce,
3) roční procentní sazba nákladů (RPSN),
4) průběh splácení úvěru,
5) doba splatnosti úvěru.

Formulář pro standardní informace o spotřebitelském úvěru

Podstatným zdrojem informací je Formulář pro standardní informace o spotřebitelském úvěru, který musí poskytovatelé povinně zveřejňovat. Tento formulář by měl dostatečně objasnit následující parametry úvěru.

Popis základních vlastností spotřebitelského úvěru:

1) celková výše spotřebitelského úvěru,
2) doba splatnosti spotřebitelského úvěru,
3) splátky a případně způsob rozdělení splátek,
4) celková částka, kterou je třeba zaplatit,
5) nevedou-li splátky k okamžitému umořování jistiny, informaci o této skutečnosti.

Náklady spotřebitelského úvěru:

1) úroková sazba nebo případně různé úrokové sazby, které se na smlouvu, kterou se sjednává spotřebitelský úvěr, vztahují,
2) RPSN,
3) náklady na pojištění úvěru či náklady plynoucí ze smlouvy o jiných doplňkových službách, je-li takové uzavření pro získání spotřebitelského úvěru nebo pro jeho získání za nabízených podmínek nezbytné,
4) poplatky za vedení jednoho nebo více účtů zaznamenávajících platební transakce a čerpání, je-li jejich založení poskytovatelem úvěru vyžadováno,
5) veškeré případné další náklady vyplývající ze smlouvy, kterou se sjednává spotřebitelský úvěr,
6) náklady plynoucí z podmínek, za jakých lze výše uvedené náklady související se smlouvou, kterou se sjednává spotřebitelský úvěr, změnit,
7) notářské poplatky, pokud je zde povinnost je zaplatit,
8) náklady v případě opožděných plateb,
9) náklady na předčasné splacení.

Další důležité aspekty:

1) právo na odstoupení od smlouvy, kterou se sjednává spotřebitelský úvěr,
2) možnost předčasného splacení,
3) vyhledávání v databázi klientských informací,
4) právo na poskytnutí návrhu smlouvy, kterou se sjednává spotřebitelský úvěr, předem,
5) doba, po kterou je věřitel vázán informacemi poskytnutými před uzavřením smlouvy, kterou se sjednává spotřebitelský úvěr, nebo před návrhem na uzavření této smlouvy.

Dodatečné informace, které mají být poskytnuty v případě poskytování finančních služeb na dálku:

1) způsob výkonu práva na odstoupení od této smlouvy,
2) určení státu, dle jehož právního řádu postupuje věřitel před uzavřením smlouvy, kterou se sjednává spotřebitelský úvěr,

3) doložka o právu rozhodném pro smlouvu, kterou se sjednává spotřebitelský úvěr, a/nebo o příslušném soudu,
4) ustanovení ohledně používaného jazyku,
5) existence mechanismu mimosoudního urovnávání sporů a prostředků nápravy a přístup k němu.

3.3.2. Ex-ante kritéria pro Navigátor 2017

Při výběru kritérií jsme vycházeli ze dvou základních premis: relevantnost daného ukazatele a možnost jeho kvantifikace. Zvolené ex-ante parametry úvěru pro hodnocení byly následující:

1) Jaká je cena produktu (celková částka, kterou je třeba zaplatit)?
2) Jaká je RPSN (%)?
3) Jaký je přístup k vybraným informacím (smluvní podmínky, výše poplatku za předčasné splacení,…)?
4) Hradí spotřebitel v době zákonné lhůty, kdy lze úvěr vrátit, poplatky či úroky?
5) Využívá věřitel zajištění/zástavu?
6) Jaké jsou podmínky pro bonusový úrok?
7) Existují speciální podmínky pro první půjčku?

V případě kritérií v kategorii mikroúvěr nemá smysl sledovat RPSN, která na základě své definice nabývá extrémních hodnot. Nahrazujeme jej tedy parametrem *„cena prodloužení splatnosti o 30 dní“*, což je standardní parametr mikroúvěrů a značně ovlivňuje bezpečnost produktu. Zároveň nahrazujeme parametr bonusového úroku/slevy *„délkou minimální doby výpůjčky“*. Poskytovatelé mikroúvěrů, kteří poskytují úvěry s dobou splatnosti v řádu dní, jsou si vědomi značného rizika a půjčují pouze nízké částky za vysoký poplatek.

<u>Jaká je cena produktu (celková částka, kterou je třeba zaplatit)?</u>

Cena je klíčovým rozhodovacím kritériem při výběru spotřebitelského úvěru klientem. NBÚ ovšem hodnotí komplexní bezpečnost produktu, a proto je cena sice významným, avšak nikoliv jediným kritériem hodnocení. Cena modelového úvěru jednotlivých poskytovatelů je hodnocena na základě porovnání s cenou průměrnou. Průměrná cena modelového úvěruje počítána jako průměr z cen modelových úvěrů zkoumaných subjektů pod dohledem ČNB a členů ČLFA s vyloučením horních a dolních 5 % vzorku. Nadprůměrná cena je pak vypočtena jako [průměrná cena + X Kč], podprůměrná cena je počítána jako [průměrná cena - X Kč]. Proměnná X je volena dle rozdělení zjištěných výsledků. Cena produktu je pak snížena o 50 % z celkové hodnoty slevy/bonusu za včasné splácení. Sleva/bonus za včasné splácení je započítán pouze zčásti, neboť klient je ne vždy schopen splácet včas. Zároveň nárok na slevu/bonus zaniká při předčasném splacení úvěru.

<u>Jaká je RPSN (%)?</u>

Průměrná RPSN je podobně jako průměrná cena produktu počítána jako průměr z RPSN zkoumaných subjektů pod dohledem ČNB a členů ČLFA s vyloučením horních a dolních 5 % vzorku. Nadprůměrná RPSN je pak vypočtena jako [průměrná sazba + Y %], podprůměrná RPSN je spočítána jako [průměrná sazba - Y %]. Proměnná Y je volena dle zjištěných výsledků. Také v tomto případě je ve výpočtu RPSN zohledněno 50 % z hodnoty slevy/bonusu za včasné splácení na základě informací poskytnutých poskytovateli v rámci dotazníkového šetření a informací ve smluvních podmínkách.

<u>Jaký je přístup k vybraným informacím (smluvní podmínky, výše poplatku za předčasné splacení,…)?</u>

Důležitým faktorem při porovnávání poskytovatelů a rozhodování ze strany klienta je dostupnost informací o podmínkách spotřebitelského úvěru včetně systému sankcí a poplatků.

Hradí spotřebitel v době zákonné lhůty, kdy lze úvěr vrátit, poplatky či úroky?

Poplatky a úroky jsou již sice započítány v parametru celkové ceny a RPSN, nicméně v případě, kdy klient využije práva do 14 dní od smlouvy odstoupit, volí poskytovatelé vůči klientovi různé přístupy ohledně účtování poplatků, popřípadě i úroků, za dobu, kdy v zákonné lhůtě klient prostředky disponoval.

Využívá věřitel nějakou formu zajištění?

Zajištění pomocí směnky je již Zákonem zakázáno, avšak věřitel může nadále vyžadovat zajištění úvěru jinou formou než směnkou. Například vyžaduje-li věřitel u úvěru zajištění nemovitostí, je takový úvěr de facto jiným produktem než úvěr bez zajištění, protože představuje nižší riziko pro věřitele a naopak vyšší újmu pro spotřebitele, který se dostane do problémů se splácením.

Jaké jsou podmínky pro bonusový úrok?

Řada poskytovatelů spotřebitelských úvěrů nabízí klientům slevu, nejčastěji ve formě odpuštění některých splátek a tedy reálně nižšího úroku. Nárok na slevu/bonusový úrok má pouze řádně platící klient. Jelikož se jedná o prvek ovlivňující finální cenu produktu, NBÚ jej zohledňuje v tomto bodě hodnocení dle přísnosti podmínek pro jeho získání.

Existují speciální podmínky pro první půjčku?

Jednou z forem akviziční činnosti jsou první půjčky pro nové klienty. Tato forma jednorázové slevy je dosažitelná pouze právě pro nové zákazníky. Na druhou stranu jim umožňuje využít nadstandardně výhodných podmínek. Proto je nabídka zvýhodněné první půjčky zahrnuta v bodovém hodnocení NBÚ. Váha parametru v celkovém hodnocení je ovšem malá.

3.3.3. Ex-post parametry úvěru

Kritéria v rámci kategorie ex-post parametrů úvěrů se snaží porovnávat situaci dlužníka u jednotlivých poskytovatelů v případě nesplácení/předčasného splacení úvěru, a to konkrétně na základě sedmi bodů:

1) Jaká je četnost výskytu jednotlivých věřitelů u zadlužených klientů Asociace občanských poraden?
2) Proti čemu je nejdříve započítávána splátka (proti jistině, úroku, sankci)?
3) Požaduje věřitel po dlužníkovi náhradu nákladů při předčasném splacení?
4) Nabízí věřitel systémové řešení při problémech klienta se splácením?
5) Informuje společnost klienta o neuhrazení splátky v termínu před tím, než započítá sankci?
6) Jaká je výše sankcí při prodlení?
7) Jaká doba v prodlení vede k zesplatnění úvěru a jaké jsou podmínky zesplatnění?

Jaká je četnost výskytu jednotlivých věřitelů u zadlužených klientů Asociace občanských poraden (AOP)?

Další z možností, jak ohodnotit potenciálního věřitele, je i počet klientů, kteří se po poskytnutí úvěru dostanou do problémů se splácením. Určitým měřítkem může být například počet klientů, kteří se při řešení svých dluhů rozhodli obrátit na externí pomoc. Při bodování tak hodnotíme frekvenci výskytu jednotlivých poskytovatelů v datech poskytnutých AOP s následným znormováním četnosti výskytu podle tržního podílu jednotlivých poskytovatelů na trhu poskytnutých úvěrů.

Proti čemu je nejdříve započítávána splátka (proti jistině, úroku, sankci)?

V případě, že se klient dostane do problémů se splácením, ale je schopen splácet se zpožděním, je pro něho důležité, proti čemu jsou započítávány splátky. Pokud jsou spláceny nejdříve sankce a pak

teprve úrok a jistina, teoreticky může být splácení dluhu nekonečné. Pro klienta je nejlepší, pokud se splátky započítávají oproti (v pořadí) jistině – úroku – sankcím. Naopak nejhorší je pořadí sankce – úrok – jistina. Věřitele řadíme do 3 kategorií podle způsobu započítání splátky. Řazení je provedeno následujícím způsobem:

Varianta	Zařazení
jistina - úrok - sankce	5.2.1 - příznivá
jistina - sankce -úrok	5.2.2 - střední
úrok - jistina - sankce	5.2.2 - střední
úrok - sankce - jistina	5.2.3 - nepříznivá
sankce - jistina - úrok	5.2.3 - nepříznivá
sankce - úrok - jistina	5.2.3 - nepříznivá

Požaduje věřitel po dlužníkovi náhradu nákladů při předčasném splacení?

Maximální výše náhrady nákladů při předčasném splacení úvěru je upravena Zákonem. Dle § 15 odst. 3) Zákona by tato náhrada měla činit nejvýše 1 % z předčasně splacené části, přesahuje-li doba mezi předčasným splacením a sjednaným koncem spotřebitelského úvěru 1 rok, anebo nejvýše 0,5 % z předčasně splacené části u úvěru se splatností do 1 roku. Poskytovatelé úvěrů by tuto úpravu měli pochopitelně dodržovat, avšak ve skutečnosti tomu tak vždy není. NBÚ tak rozlišuje mezi subjekty, které si účtují poplatky a úroky za předčasné splacení, a těmi, které je neúčtují či účtují jen jednu z těchto položek.

Nabízí věřitel systémové řešení při problémech klienta se splácením?

NBÚ oceňuje věřitele za jeho klientsky přívětivý přístup k dlužníkům v případě, že se dostanou do problémů se splácením. Proto v hodnocení bonifikuje ty věřitele, kteří dlužníkům nabízejí systémové řešení při problémech se splácením. Systémovým řešením se rozumí hledání příčiny problému se splácením a použití adekvátního nástroje, jako je například snížení splátek, odklad splátky nebo restrukturalizace dluhu. Toto kritérium bylo zařazeno, protože někteří věřitelé nabízejí možnost odložit splátku nebo změnit výši či datum splátky. Tato produktová inovace výrazně snižuje riziko nesplacení úvěru, protože zaručuje klientovi při splácení vyšší flexibilitu. Zároveň snižuje náklady v případě, že se klient dostane do problémů se splácením, protože mu jsou sankce a pokuty započítávány později. Za klientsky příznivé řešení pak považujeme bezplatné vytvoření splátkového kalendáře.

V kategorii mikroúvěrů doplňujeme parametr částečného splacení úvěru zdarma. Pro klienta v obtížnější finanční situaci je výhodné splatit alespoň část jistiny než posouvat splatnost celé částky pomocí prodlužování splatnosti za poplatek.

Informuje společnost klienta o neuhrazení splátky v termínu před tím, než započítá sankci?

Ne všechny společnosti upozorňují klienta, že mu bude započítána sankce. U některých klientů se může stát, že se opozdí se splátkou z nedbalosti nebo si nejsou plně vědomi mechanismu započítávání sankcí. NBÚ 2017 proto pozitivně hodnotí věřitele, kterým jde o to, aby dlužník řádně platil, namísto účtování sankcí bez upozornění.

Jaká je výše sankcí při prodlení?

Kritérium využívání možnosti úpravy úroku z prodlení nad zákonný limit bylo z NBÚ vypuštěno, neboť je obtížné získat o tomto jevu průkazné informace. Věřitelé zároveň přichází s jinými formami poplatků, než je úrok z prodlení. Je však nadále relevantní měřit celkovou výši nákladů, které klient musí uhradit v případě, že se dostane do prodlení se splácením. Proto je v NBÚ rozlišováno, zda se jedná o věřitele s nadprůměrně vysokými, průměrnými nebo podprůměrně vysokými sankcemi (průměr je vypočítáván ze skupiny věřitelů bez subjektů s extrémně vysokými náklady účtovanými klientům při prodlení a bez subjektů, u kterých není možné získat potřebná data). Výše nákladů je hodnocena na modelových příkladech půjček na 50 tis. Kč, 150 tis. Kč a u mikroúvěru, přičemž do

nákladů jsou počítány veškeré typy sankčních plateb (úrok z prodlení, jednorázové sankce, upomínky atd.). V potaz jsou brány dodatečné náklady po 30, respektive 60 dnech nesplácení a náklady na zesplatnění, pokud proběhne dříve než po 60 dnech v prodlení.

Jaká doba v prodlení vede k zesplatnění úvěru a jaké jsou podmínky zesplatnění?

Důležitým kritériem z pohledu klienta v prodlení je doba, po které dojde k zesplatnění úvěru. Čím delší období, po které věřitel vyvíjí snahu o smírné řešení situace např. formou konsolidace půjček nebo domluvy splátkového kalendáře, tím je poskytovatel úvěru v NBÚ hodnocen pozitivněji. Krátké období pro zesplatnění úvěru v délce do 30 dní může indikovat záměr věřitele co nejrychleji zahájit exekuci na dlužníka. Zesplatnění úvěru je často spojeno s navýšením dlužné částky o vysoké poplatky a zároveň dále zhoršuje finanční situaci dlužníka.

3.4. Žadatelé o úvěr (poptávková strana)

Druhou stranou úvěrového vztahu je poptávková strana, charakterizovaná požadavky a chováním žadatelů o úvěr. Ti by se dali rozčlenit podle různých kritérií, například na potenciální dlužníky (bez úvěru) nebo stávající dlužníky. V rámci naší analýzy nebudou charakteristiky chování, resp. bonita žadatelů, zkoumány. Index NBÚ by měl být pro tuto skupinu spotřebitelů především vodítkem.

3.5. Nástin výpočtu hodnoty Navigátoru

Hodnota indexu Navigátoru je počítána jako vážený průměr 21 dílčích kritérií, přičemž váhy jsou stanoveny na základě statistických metod a expertního odhadu. Následující tabulky uvádí názorný příklad výpočtu hodnoty indexu Navigátoru pro úvěr na 50 000 Kč se splatností 24 měsíců (Tabulka 2), na 150 000 Kč se splatností 60 měsíců (Tabulka 3) a pro mikroúvěr v hodnotě 5 000 Kč s 30denní splatností (Tabulka 4).

Tabulka 2: Příklad výpočtu NBÚ pro bezúčelový úvěr na 50 000 Kč splatný za 2 roky

1.	**Výsledná hodnota NBÚ**		
		Hodnota	Max.
	Navigátor bezpečného úvěru	**10.00**	10.00
	Výsledek ->	**Bezpečný věřitel**	
1	Bezpečný věřitel	10,0-7,0	
2	Rizikový/nebezpečný věřitel	6,99-0	

2.	**Výpočet NBÚ**				
			Váha	Hodnota	Vážená hodnota
2.1	Potenciální věřitel	PV	40%	10.00	4.00
2.2	Ex-ante parametry úvěru	APÚ	30%	10.00	3.00
2.3	Ex-post parametry úvěru	PPÚ	30%	10.00	3.00
	Vážená hodnota celkem (kontrola)				

3.	**Výpočet parametru PV (potenciální věřitel)**	**Body**	Max.
	Celková hodnota PV	**10.00**	10.00
3.1	**Rating věřitelů podle členství v registrech a org**	3.00	
3.1.1	Silný stupeň kontroly	X	3.00
3.1.2	Střední stupeň kontroly		1.50
3.1.3	Slabý stupeň kontroly		0.00
3.2	**Požaduje věřitel potvrzení o výši příjmu klenta?**	1.00	
3.2.1	ANO	X	1.00
3.2.2	NE		0.00
3.3	**Nabízí věřitel volně přístupnou on-line kalkulačku na výpočet parametrů úvěrů?**	1.00	
3.3.1	ANO	X	1.00
3.3.2	NE		0.00
3.4	**Nabízí veřitel informační bezplatnou linku a email?**	1.00	
3.4.1	ANO	X	1.00
3.4.2	Infolinku nebo e-mail		0.50
3.4.3	NE		0.00
3.5	**Nabízí věřitel doplňkové služby?**	3.00	
3.5.1	pojištění při úpadku	X	0.50
3.5.2	odklad splátek zdarma	X	0.50
3.5.3	odklad splátek za poplatek		0.25
3.5.4	změna výše splátek zdarma	X	0.50
3.5.5	změna výše splátek za poplatek		0.25
3.5.6	splátkový kalendář zdarma	X	1.50
3.5.7	splátkový kalendář za poplatek		0.50
3.6	**Rychlost odpovědi na dotaz prostřednictvím e-mailu nebo vzkazu**	1.00	
3.6.1	Do 24h	X	1.00
3.6.2	Do 48h		0.50
4.	**Výpočet parametru APÚ (ex-ante parametry úvěru)**	**Body**	Max.
	Celková hodnota APÚ	**10.00**	10.00
4.1	**Cena produktu (celková částka, kterou je třeba zaplatit) včetně 50% bonusového úroku**	**2.00**	
4.1.1	< (průměr - X) Kč	X	2.00
4.1.2	(průměr - X) Kč - (průměr + X) Kč		1.00
4.1.3	> (průměr + X) Kč		0.00
4.2	**RPSN včetně 50% bonusového úroku/slevy**	**3.00**	
4.2.1	< (průměr - X) %		3.00
4.2.2	(průměr - X) Kč - (průměr + X) %	X	1.50
4.2.3	> (průměr + X) %		0.00
4.3	**Přístup k informacím o úvěru?**	**2.00**	
4.3.1	smluvní podmínky	X	0.75
4.3.2	poplatek za předčasné splacení	X	0.25
4.3.3	právo změnit výši splátek	X	0.25
4.3.4	název poskytovatele	X	0.25
4.3.5	sankce při prodlení	X	0.25
4.3.6	poplatek za splátkový kalendář	X	0.25
4.4	Hradí spotřebitel v době zákonně lhůty, kdy lze úvěr vrátit, poplatky či úroky?	**1.00**	
4.4.1	ANO		0.00
4.4.2	NE	X	1.00
4.5	Zajištění/zástava	**1.00**	
4.5.1	ANO		0.00
4.5.2	NE	X	1.00
4.6	**Podmínky pro bonusový úrok**	**0.50**	
4.6.1	Neposkytuje bonusový úrok/slevu		0.00
4.6.2	ANO, ale přísné		0.25
4.6.3	ANO, mírné	X	0.50
4.7	**Speciální podmínky pro první půjčku**	**0.50**	
4.7.1	ANO	X	0.50
4.7.2	NE		0.00
5.	**Výpočet parametru PPÚ (ex-post parametry úvěru)**	**Body**	Max.
	Celková hodnota PPÚ	**10.00**	10.00
5.1	**Hodnocení věřitelů podle četnosti u zadlužených klientů AOP**	**1.00**	
5.1.1	Nízká četnost	X	1.00
5.1.2	Střední četnost		0.50
5.1.3	Vysoká četnost		0.00
5.2	**Způsob započítání splátky**	**1.00**	
5.2.1	Příznivá varinta	X	1.00
5.2.2	Střední varianta		0.50
5.2.3	Nepříznivá varianta		0.00
5.3	**Účtuje věřitel náhrady nákladů při předčasném splacení?**	**1.00**	
5.3.1	ANO		0.00
5.3.2	NE	X	1.00
5.4	**Nabízí věřitel systémové řešení při problémech klienta se splácením?**	**0.50**	
5.4.1	ANO	X	0.50
5.4.2	NE		0.00
5.5	**Informuje společnost klienta o neuhrazení splátky v termínu před tím, než započítá sankci?**	**1.00**	
5.5.1	ANO, bezplatně	X	1.00
5.5.2	ANO, s poplatkem		0.50
5.5.3	NE		0.00
5.6	**Sankce při prodlení 31dní (50% hodnoty) a 61dní (50% hodnoty)**	**2.50**	
5.6.1	< 1 000 Kč	X	2.50
5.6.2	1 000 - 2 000 Kč		1.00
5.6.3	> 2 000 Kč		0.00
5.7	**Zesplatnění úvěru po x dnech v prodlení**	**2.00**	
5.7.1	< 61 dní		0.00
5.7.2	61 dní - 91 dní		1.00
5.7.3	> 91 dní	X	2.00
5.8	**Zesplatnění úvěru zvýší dlužnou částku**	**1.00**	
5.8.1	ANO		0.00
5.8.2	NE	X	1.00

Zdroj: Autoři

Tabulka 3: Příklad výpočtu NBÚ pro bezúčelový úvěr na 150 000 Kč se splatností 5 let

1.	**Výsledná hodnota NBÚ**		
		Hodnota	Max.
	Navigátor bezpečného úvěru	**10.00**	10.00
	Výsledek ->	**Bezpečný věřitel**	
1	Bezpečný věřitel	10,0-7,0	
2	Rizikový/nebezpečný věřitel	6,99-0	

2.	**Výpočet NBÚ**				
			Váha	Hodnota	Vážená hodnota
2.1	Potenciální věřitel	PV	40%	10.00	4.00
2.2	Ex-ante parametry úvěru	APÚ	30%	10.00	3.00
2.3	Ex-post parametry úvěru	PPÚ	30%	10.00	3.00
	Vážená hodnota celkem (kontrola)				

3.	**Výpočet parametru PV (potenciální věřitel)**	**Body**	Max.
	Celková hodnota PV	**10.00**	10.00
3.1	**Rating věřitelů podle členství v registrech a org**	3.00	
3.1.1	Silný stupeň kontroly		3.00
3.1.2	Střední stupeň kontroly	X	1.50
3.1.3	Slabý stupeň kontroly		0.00
3.2	**Požaduje věřitel potvrzení o výši příjmu klenta?**	1.00	
3.2.1	ANO	X	1.00
3.2.2	NE		0.00
3.3	**Nabízí věřitel volně přístupnou on-line kalkulačku na výpočet parametrů úvěrů?**	1.00	
3.3.1	ANO	X	1.00
3.3.2	NE		0.00
3.4	**Nabízí veřitel informační bezplatnou linku a email?**	1.00	
3.4.1	ANO	X	1.00
3.4.2	Infolinku nebo e-mail		0.50
3.4.3	NE		0.00
3.5	**Nabízí věřitel doplňkové služby?**	3.00	
3.5.1	pojištění při úpadku	X	0.50
3.5.2	odklad splátek zdarma	X	0.50
3.5.3	odklad splátek za poplatek		0.25
3.5.4	změna výše splátek zdarma	X	0.50
3.5.5	změna výše splátek za poplatek		0.25
3.5.6	splátkový kalendář zdarma	X	1.50
3.5.7	splátkový kalendář za poplatek		0.50
3.6	**Průměrná rychlost odpovědi na dotaz prostřednictvím e-mailu**	1.00	
3.6.1	Do 24h	X	1.00
3.6.2	Do 48h		0.50
4.	**Výpočet parametru APÚ (ex-ante parametry úvěru)**	**Body**	Max.
	Celková hodnota APÚ	**10.00**	10.00
4.1	**Cena produktu (celková částka, kterou je třeba zaplatit) včetně 50% bonusového úroku**	**2.00**	
4.1.1	< (průměr - X) Kč	X	2.00
4.1.2	(průměr - X) Kč - (průměr + X) Kč		1.00
4.1.3	> (průměr + X) Kč		0.00
4.2	**RPSN včetně 50% bonusového úroku/slevy**	**3.00**	
4.2.1	< (průměr - X) %	X	3.00
4.2.2	(průměr - X) Kč - (průměr + X) %		1.50
4.2.3	> (průměr + X) %		0.00
4.3	**Přístup k informacím o úvěru?**	**2.00**	
4.3.1	smluvní podmínky	X	0.75
4.3.2	poplatek za předčasné splacení	X	0.25
4.3.3	právo změnit výši splátek	X	0.25
4.3.4	název poskytovatele	X	0.25
4.3.5	sankce při prodlení	X	0.25
4.3.6	poplatek za splátkový kalendář	X	0.25
4.4	Hradí spotřebitel v době zákonně lhůty, kdy lze úvěr vrátit, poplatky či úroky?	**1.00**	
4.4.1	ANO	X	0.00
4.4.2	NE		1.00
4.5	Zajištění/zástava	**1.00**	
4.5.1	ANO		0.00
4.5.2	NE	X	1.00
4.6	**Podmínky pro bonusový úrok**	**0.50**	
4.6.1	Neposkytuje bonusový úrok/slevu		0.00
4.6.2	ANO, ale přísné		0.25
4.6.3	ANO, mírné	X	0.50
4.7	**Speciální podmínky pro první půjčku**	**0.50**	
4.7.1	ANO	X	0.50
4.7.2	NE		0.00
5.	**Výpočet parametru PPÚ (ex-post parametry úvěru)**	**Body**	Max.
	Celková hodnota PPÚ	**10.00**	10.00
5.1	**Hodnocení věřitelů podle četnosti u zadlužených klientů AOP**	**1.00**	
5.1.1	Nízká četnost	X	1.00
5.1.2	Střední četnost		0.50
5.1.3	Vysoká četnost		0.00
5.2	**Způsob započítání splátky**	**1.00**	
5.2.1	Příznivá varinta	X	1.00
5.2.2	Střední varianta		0.50
5.2.3	Nepříznivá varianta		0.00
5.3	**Účtuje věřitel náhrady nákladů při předčasném splacení?**	**1.00**	
5.3.1	ANO		0.00
5.3.2	NE	X	1.00
5.4	**Nabízí věřitel systémové řešení při problémech klienta se splácením?**	**0.50**	
5.4.1	ANO	X	0.50
5.4.2	NE		0.00
5.5	**Informuje společnost klienta o neuhrazení splátky v termínu před tím, než započítá sankci?**	**1.00**	
5.5.1	ANO, bezplatně	X	0.50
5.5.2	ANO, s poplatkem		0.25
5.5.3	NE		0.00
5.6	**Sankce při prodlení 31dní (50% hodnoty) a 61dní (50% hodnoty)**	**2.50**	
5.6.1	< 1 500 Kč	X	2.50
5.6.2	1 500 - 2 500 Kč		1.00
5.6.3	> 2 500 Kč		0.00
5.7	**Zesplatnění úvěru po x dnech v prodlení**	**2.00**	
5.7.1	< 61 dní		0.00
5.7.2	61 dní - 91 dní		1.00
5.7.3	> 91 dní	X	2.00
5.8	**Zesplatnění úvěru zvýší dlužnou částku**	**1.00**	
5.8.1	ANO		0.00
5.8.2	NE	X	1.00

Zdroj: Autoři

Tabulka 4: Příklad výpočtu NBÚ pro mikroúvěr v hodnotě 5 000 Kč s 30denní splatností

1.	**Výsledná hodnota NBÚ**		
		Hodnota	Max.
	Navigátor bezpečného úvěru	**10.00**	10.00
	Výsledek ->	**Bezpečný věřitel**	
1	Bezpečný věřitel	10,0-7,0	
2	Rizikový/nebezpečný věřitel	6,99-0	

			Váha	Hodnota	Vážená hodnota
2.	**Výpočet NBÚ**				
2.1	Potenciální věřitel	PV	40%	10.00	4.00
2.2	Ex-ante parametry úvěru	APÚ	30%	10.00	3.00
2.3	Ex-post parametry úvěru	PPÚ	30%	10.00	3.00
	Vážená hodnota celkem (kontrola)				

		Body	Max.
3.	**Výpočet parametru PV (potenciální věřitel)**		
	Celková hodnota PV	**10.00**	10.00
3.1	**Rating věřitelů podle členství v registrech a org**	**3.00**	
3.1.1	Silný stupeň kontroly	X	3.00
3.1.2	Střední stupeň kontroly		1.50
3.1.3	Slabý stupeň kontroly		0.00
3.2	**Požaduje věřitel potvrzení o výši příjmu klenta?**	**1.00**	
3.2.1	ANO	X	1.00
3.2.2	NE		0.00
3.3	**Nabízí věřitel volně přístupnou on-line kalkulačku na výpočet parametrů úvěrů?**	**1.00**	
3.3.1	ANO	X	1.00
3.3.2	NE		0.00
3.4	**Nabízí veřitel informační bezplatnou linku a email?**	**1.00**	
3.4.1	ANO	X	1.00
3.4.2	Infolinku nebo e-mail		0.50
3.4.3	NE		0.00
3.5	**Nabízí věřitel doplňkové služby?**	**2.00**	
3.5.1	pojištění při úpadku	X	0.50
3.5.2	rozložení splátek zdarma	X	0.50
3.5.3	rozložení splátek za poplatek		0.25
3.5.4	splátkový kalendář zdarma	X	1.00
3.5.5	splátkový kalendář za poplatek		0.50
3.6	**Průměrná rychlost odpovědi na dotaz prostřednictvím e-mailu**	**2.00**	
3.6.1	Do 24h	X	2.00
3.6.2	Do 48h		1.00
4.	**Výpočet parametru APÚ (ex-ante parametry úvěru)**	**Body**	Max.
	Celková hodnota APÚ		10.00
4.1	**Cena produktu (celková částka, kterou je třeba zaplatit).**	**3.00**	
4.1.1	< (průměr - X) Kč	X	3.00
4.1.2	(průměr - X) Kč - (průměr + X) Kč		1.50
4.1.3	> (průměr + X) Kč		0.00
4.2	**Prodloužení splatnosti o 30 dní.**	**2.00**	
4.2.1	< X	X	2.00
4.2.2	X - Y		1.00
4.2.3	> Y nebo nelze		0.00
4.3	**Přístup k informacím o úvěru?**	**2.50**	
4.3.1	smluvní podmínky	X	1.00
4.3.2	poplatek za předčasné splacení	X	0.50
4.3.3	poplatek za prodloužení	X	0.25
4.3.4	název poskytovatele	X	0.25
4.3.5	sankce při prodlení	X	0.25
4.3.6	poplatek za splátkový kalendář	X	0.25
4.4	**Hradí spotřebitel v době zákonně lhůty, kdy lze úvěr vrátit, poplatky či úroky?**	**0.50**	
4.4.1	ANO		0.00
4.4.2	NE	X	0.50
4.5	**Zajištění/zástava**	**0.50**	
4.5.1	ANO		0.00
4.5.2	NE	X	0.50
4.6	**Minimální doba vypůjčky**	**1.00**	
4.6.1	< 14		0.00
4.6.2	14 - 20		0.33
4.6.3	21 - 29		0.67
4.6.4	>29	X	1.00
4.7	**Speciální podmínky pro první půjčku**	**0.50**	
4.7.1	ANO	X	0.50
4.7.2	NE		0.00
5.	**Výpočet parametru PPÚ (ex-post parametry úvěru)**	**Body**	Max.
	Celková hodnota PPÚ	**10.00**	10.00
5.1	**Hodnocení věřitelů podle četnosti u zadlužených klientů AOP**	**1.00**	
5.1.1	Nízká četnost	X	1.00
5.1.2	Střední četnost		0.50
5.1.3	Vysoká četnost		0.00
5.4	**Způsob započítání splátky**	**1.00**	
5.4.1	Příznivá varinta	X	1.00
5.4.2	Střední varianta		0.50
5.4.3	Nepříznivá varianta		0.00
5.5	**Nabízí věřitel systémové řešení při problémech klienta se splácením?**	**1.00**	
5.5.1	ANO	X	1.00
5.5.2	NE		0.00
5.6	**Informuje společnost klienta o neuhrazení splátky v termínu před tím, než započítá sankcí?**	**1.00**	
5.6.1	ANO, bezplatně	X	1.00
5.6.2	ANO, s poplatkem		0.50
5.6.3	NE		0.00
5.7	**Sankce při prodlení 31dní (50% hodnoty) a 61dní (50% hodnoty)**	**3.00**	
5.7.1	< 1 000 Kč	X	3.00
5.7.2	1 000 Kč - 1 500 Kč		1.50
5.7.3	> 2 000 Kč		0.00
5.8	**Zesplatnění úvěru po x dnech v prodlení**	**2.00**	
5.8.1	<30		0.00
5.8.2	31 - 60		1.00
5.8.3	>60	X	2.00
5.9	**Zesplatnění úvěru zvýší dlužnou částku**	**1.00**	
5.9.1	ANO		0.00
5.9.2	NE	X	1.00

Zdroj: Autoři

3.6. Rating bezpečných poskytovatelů spotřebitelských úvěrů

Navigátor bezpečného úvěru 2017, v porovnání s minulými ročníky, klade větší důraz na proklientský přístup poskytovatele a dostupnost informací o nabízených službách, například z pohledu bezpečnosti pro spotřebitele v případě těžké životní situace, kdy spotřebitel nemůže plnit své závazky vůči věřiteli.

Z tohoto důvodu NBÚ 2017 začlenil do hodnocení více parametrů zaměřujících se na dostupnost informací, flexibilitu podmínek úvěrového produktu (možnost změny nastavení podmínek na základě situace klienta), inovativní přístupy ve prospěch klienta, nebo například výši sankcí. Naším cílem je identifikovat takové poskytovatele úvěrů, kteří umožňují svým klientům pružně reagovat na změny jejich životní situace při minimálních nákladech pro klienta. V důsledku nastavení bodového hodnocení tedy můžeme nejlépe hodnocené poskytovatele spotřebitelských úvěrů označit za poskytovatele nabízející nejbezpečnější a z pohledu bezpečnosti nejinovativnější spotřebitelské úvěry v jednotlivých kategoriích.

Pro snadnou orientaci ve výsledcích NBÚ 2017 využíváme ratingové hodnocení poskytovatelů v závislosti na tradičním bodovém hodnocení subjektů.

Škálu hodnocení tvoří 5 kategorií rozdělených v závislosti na bodovém hodnocení NBÚ 2017. Pro kategorii běžných úvěrů jsou bodové hranice popsány v Tabulce 5. Analogicky jsou v Tabulce 6 definovány bodové hranice pro kategorii mikroúvěrů.

Tabulka 5: Přehled ratingu na základě bodového hodnocení NBÚ 2017 pro poskytovatele běžných úvěrů (v NBÚ definovány jako 150 tis. a 50 tis. úvěr)

Kategorie	Bodové hodnocení dle NBÚ	Rating
1 (bezpečné)	10.0 – 8.0	★★★★★
2 (bezpečné)	7.9 – 7.0	★★★★☆
3 (rizikové)	6.9 – 5.0	★★★☆☆
4 (nebezpečné)	4.9 – 4.0	★★☆☆☆
5 (nebezpečné)	méně než 4.0	★☆☆☆☆

Tabulka 6: Přehled ratingu na základě bodového hodnocení NBÚ 2017 pro poskytovatele mikroúvěrů

Kategorie	Bodové hodnocení dle NBÚ	Rating
1 (bezpečné)	10.0 – 7.0	★★★★★
2 (bezpečné)	6.9 – 5.5	★★★★☆
3 (rizikové)	5.4 – 4.0	★★★☆☆
4 (nebezpečné)	3.9 – 3.0	★★☆☆☆
5 (nebezpečné)	méně než 4.0	★☆☆☆☆

4. Trh spotřebitelských úvěrů v roce 2017

Navigátor bezpečného úvěru tradičně přináší informace o aktuální kondici úvěrového trhu v České republice.

4.1. Legislativní změny a jejich dopad na trh spotřebitelských úvěrů

Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, vešel v účinnost 1. 12. 2016 a již nyní je možné sledovat jeho dopady na trh se spotřebitelskými úvěry. Přijetí nového zákona bylo motivováno zvýšenou potřebou ochrany spotřebitele z důvodu četných specifik finančního trhu. Mezi tato specifika patří především dlouhodobý charakter některých finančních produktů, menší možnost učení se z chyb z důvodu nižší frekvence využívání těchto produktů a výrazné finanční a sociální dopady predátorského chování některých subjektů na trhu.

Proto Zákon omezil počet nebankovních poskytovatelů pouze na takové poskytovatele, kteří splní podmínky zákona a získají oprávnění od ČNB. Mezi podmínky patří mimo jiné forma akciové společnosti, evropské společnosti nebo společnosti s ručením omezeným, počáteční kapitál ve výši nejméně 20 mil. Kč a průběžné udržování kapitálu alespoň ve výši odpovídající 5 % objemu poskytnutých a dosud nesplacených úvěrů vykázaných ke konci kalendářního roku.

Vedle nebankovních poskytovatelů musí oprávnění získat i a) samostatný zprostředkovatel (§ 17), b) vázaný zástupce (§ 27), c) zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru (§ 37), nebo d) zahraniční zprostředkovatel. Tito všichni musí prokazovat pro udělení licence - odborné způsobilosti všech úvěrových specialistů, a to prostřednictvím povinnosti složit zkoušku odborné způsobilosti do 24 měsíců od účinnosti Zákona. Zkouška je povinná pro všechny finanční poradce, zprostředkovatele, poskytovatele, prodejce a distributory úvěrových produktů. Dle informací z trhu je průměrná úspěšnost certifikačních zkoušek 75 – 80 %.

V souvislosti s novým Zákonem tak došlo ke zrušení vázané živnosti „poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru“ a k vyjmutí této činnosti z režimu živnostenského zákona. K 31. 12. 2016 bylo subjektů s nahlášenou vázanou živností „poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru“ zapsaných v Živnostenském rejstříku[5] cca 69 000. Žádostí o oprávnění poskytovat spotřebitelské úvěry ČNB nyní eviduje 107, nicméně řádu dvou desítek tisíc dosahuje v souhrnu počet žádostí o licence na samostatné zprostředkovatele, vázané zástupce, zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru a zahraniční zprostředkovatele. I přesto předpokládáme, že v důsledku zpřísnění regulace se část ze zaniklých subjektů přesunula do nelegální oblasti nebo využívá různých kliček pro pokračování svého podnikání. Za nejčastější považujeme přesun k půjčkám pro živnostníky, úvěrovým tržištím, k půjčkám mezi fyzickými osobami nebo přesun k podomnímu poskytování půjček za lichvářských podmínek.[6,7] Především spotřebitelé v tíživé životní situaci, kteří jsou příliš rizikoví pro licencované poskytovatele, vidí lichváře jako poslední formu záchrany.

Legální poskytovatelé spotřebitelských úvěrů se ovšem také transformují a ve větší míře nabízejí transparentnější produkty a služby. Významné zlepšení pozorujeme v posledních letech i u uvádění informace, kdo je skutečným poskytovatelem, již v nabídce produktu. Dříve bylo obtížné rozpoznat, jestli se jedná o poskytovatele úvěru nebo jen zprostředkovatele a také zda se jedná o jiného poskytovatele nebo jen další inzerci od stejného poskytovatele.

Plný dopad legislativních změn však bude možné popsat až po ustálení situace a uplynutí přechodného období, kdy budou moci poskytovat úvěry jen držitelé licence udělené ČNB.

---

[5] *Nelze však přesně určit, jaký podíl z nich aktivity reálně vykonával a kolik z těchto společností bylo nefungujících.*

[6] *Klient je nucen založit si živnostenské oprávnění, a úvěr se tak řídí úvěrem jako vztahem mezi dvěma právnickými osobami.*

[7] *Inspirováno P2P půjčkami, věřitel vystupuje jako fyzická osoba na internetové stránce prezentující více nabídek od fyzických osob nebo také „investorů“.*

Významnou legislativní změnou ovlivňující bankovní prostředí je také implementace nové směrnice 2015/2366/EU (označované jako „PSD2“) členskými státy do 13. ledna 2018. Jde o směrnici, která podporuje využívání inovativních digitálních nástrojů a sjednocení evropského bankovního trhu za pomoci standardizace pravidel pro poskytovatele platebního styku. Umožňuje přístup k bankovním údajům uživatelům autorizovaným třetími stranami. V praxi tak umožní poskytování části bankovních služeb jiným bankám a nebankovním společnostem, což bude mít za následek posílení konkurenčního prostředí. V důsledku může dojít ke snížení cen finančních produktů pro spotřebitele nebo také možnost spojení bankovních účtů do jednoho nástroje umožňujícího zadávat platby a využívat úvěrové produkty.

4.2. Český trh spotřebitelských úvěrů v makroekonomických číslech

Rok 2017 byl ve znamení turbulentního vývoje díky legislativním změnám[8] a politice ČNB (například v důsledku doporučení ohledně poskytování hypoték) či díky pokračující expanzi úvěrového trhu z důvodu vysokého ekonomického růstu, rekordně nízké nezaměstnanosti, vysoké důvěry spotřebitelů ve stabilní ekonomické prostředí a současně poklesu úrokových sazeb. Tato expanze byla nejviditelnější na trhu hypoték, ale nárůst zaznamenal také trh spotřebitelských úvěrů.

Obrázek 1: Vývoj spotřeby domácností a míry nezaměstnanosti v ČR

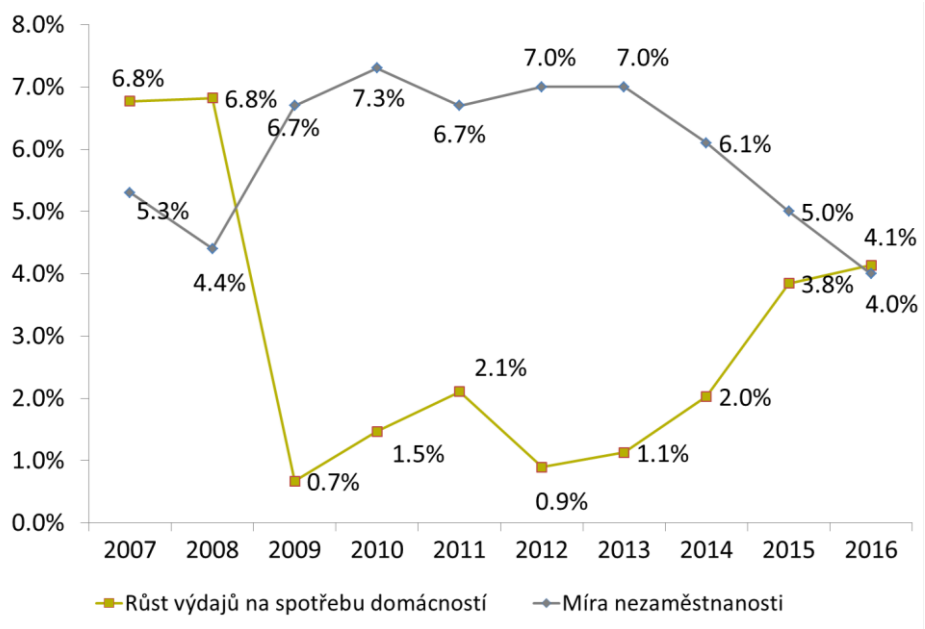

Zdroj: ČSÚ

Ekonomické oživení a s ním související rekordně nízká nezaměstnanost a růst reálných mezd vedly k vyšší spotřebě domácností a poptávce po úvěrech, které byly v situaci stále nízkých úrokových měr o to žádanější. Úroky klesly jednak vlivem nízkých nákladů na refinancování (které byly nízké již několik let, ale do úrokových měr úvěrů se promítly se zpožděním), ale také díky poklesu průměrné rizikovosti úvěrů či poklesu marží na straně poskytovatelů. U řady poskytovatelů úvěrů bylo možné sledovat zodpovědnější přístup k úvěrovému riziku ruku v ruce např. s rozvojem moderních přístupů ve využití dostupných dat (data science, big data), či s rozvíjejícími se programy na podporu finanční gramotnosti. V reakci na makroekonomický vývoj v roce 2017 poskytovatelé spotřebitelských úvěrů lákali spotřebitele na inovativní produkty a marketingové akce (možnost odložit splátku, změnit výši

[8] *Především přijetí zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, nebo také novelizace zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).*

splátky, slevy na první půjčku, apod.), docházelo k redukci poplatků a obecně ke zlevňování úvěrů. Mezi nejzajímavějšími novými produkty lze zmínit například mikropůjčky Kamali (druhé místo NBÚ 2017 v kategorii mikroúvěrů), Penizenaklik od České spořitelny (vítěz NBÚ 2017 v kategorii mikroúvěrů) nebo pokračování rozvoje platformy Zonky (P2P). Vývoj byl tedy určován jednak legislativními změnami, ale také postupným procesem kultivace trhu, konkurencí i obecnými ekonomickými podmínkami.

V celkovém objemu úvěrů hrála kategorie spotřebitelských úvěrů dle statistik ČNB a ČLFA relativně malou roli v porovnání s celkovým úvěrovým trhem. Následující obrázek ukazuje, že trh spotřebitelských úvěrů (vývoj mezi 30. 6. 2016 a 30. 6. 2017) sice mírně rostl (růst 2,8 %), avšak v porovnání s hodnotou celkového zadlužení domácností, která zaznamenala nárůst o 7,6 %, jde spíše o slabší výsledek. Důvodem byla výjimečná situace na hypotečním trhu, kdy nízké úroky (a obava z jejich zvýšení) tlačily poptávku po úvěrech na bydlení do meziročního růstu 9,3 % (údaj ke konci června 2017), a to i přes neustálý nárůst cen bytů a domů.

Obrázek 2: Vývoj zadluženosti českých domácností 2006 - 2017

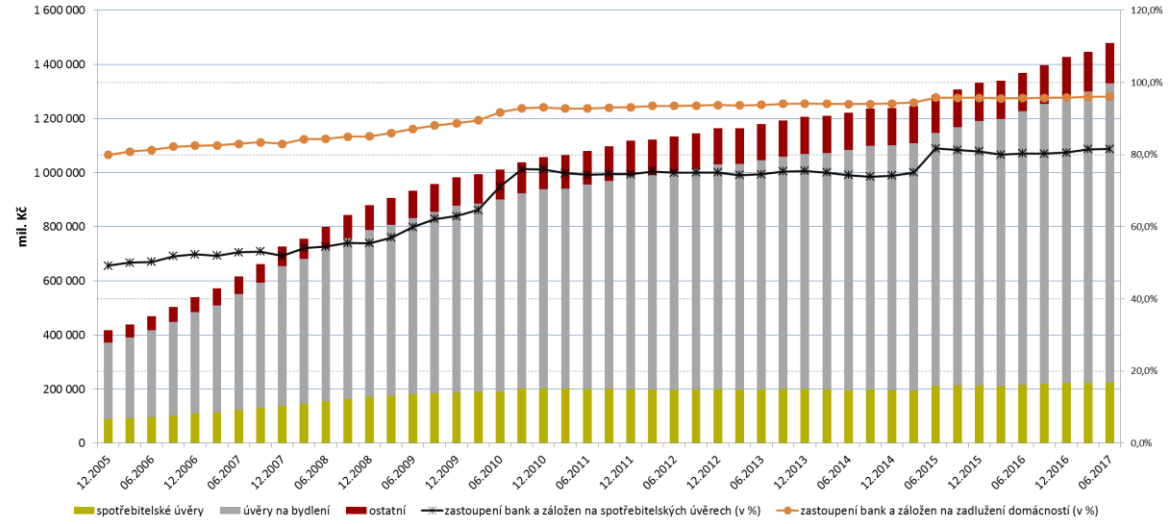

Zdroj: ČNB

Lze však předpokládat, že investice domácností do nemovitostí do určité míry podpořily i růst trhu spotřebitelských úvěrů. Toto propojení bylo pravděpodobně ovlivněno *Doporučením k řízení rizik spojených s poskytováním retailových úvěrů zajištěných rezidenční nemovitostí*[9] vydaným ČNB, které obsahovalo pokyn, aby podíl nově poskytnutých retailových úvěrů zajištěných rezidenční nemovitostí s ukazatelem LTV (loan-to-value) v intervalu 80–90 % nečinil více než 15 % objemu retailových úvěrů zajištěných rezidenční nemovitostí. Z důvodu implementace tohoto doporučení poskytovateli použili někteří klienti spotřebitelské úvěry k dofinancování hypotečního úvěru.

Dalším důležitým ukazatelem je rozdělení objemu nových úvěrů poskytnutých v daném roce mezi bankovní a nebankovní poskytovatele, u kterého je patrná dominance bankovního financování. Následující obrázek ukazuje vývoj poskytnutých spotřebitelských úvěrů v letech 2004 – 2016. Je z něj patrné, že v posledním roce došlo k výraznému nárůstu objemu poskytnutých úvěrů bankami. Část tohoto navýšení může být způsobena transformací společnosti Cetelem na Hello bank (zahraniční pobočka BNP Paribas Personal Finance SA), která je do statistiky nebankovních poskytovatelů počítána jen do roku 2014.

[9] *Věstník ČNB – ročník 2017, částka 7*

Obrázek 3: Objem poskytnutých spotřebitelských úvěrů v ČR (2004 – 2016)

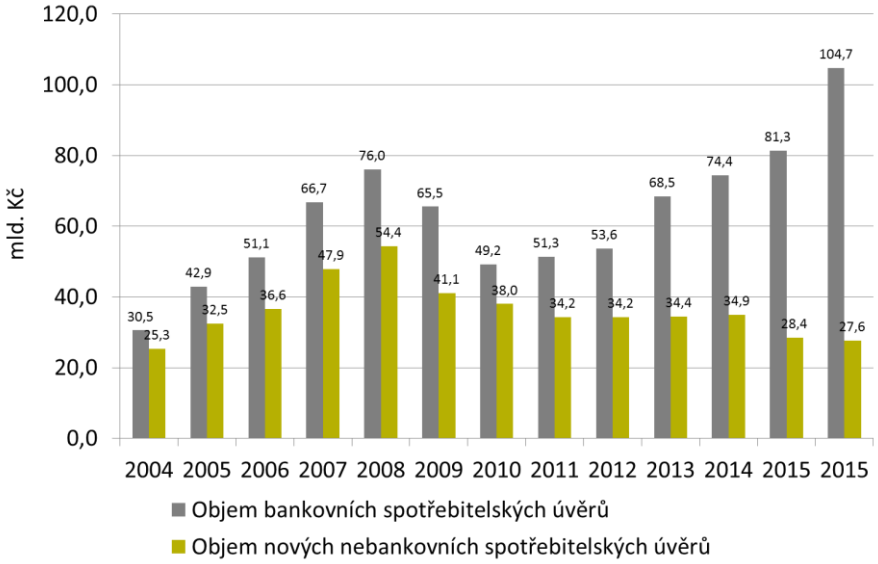

Zdroj: ČNB, ČLFA

4.2.1. Bankovní spotřebitelské úvěry

Celkový objem spotřebitelských úvěrů na konci roku 2016 činil 185,4 mld. Kč (s meziročním nárůstem o 8,6 %), dále pohledávky z kreditních karet a debetní zůstatky dosáhly objemu 35,4 mld. Kč (s meziročním poklesem o 12 %). Mezi nejvýznamnější poskytovatele bankovních úvěrů patřila Česká spořitelna, Moneta, ČSOB včetně ERA-Poštovní spořitelny a Komerční banka.

Dle zprávy ČNB *Šetření úvěrových podmínek bank*[10] z října 2017 banky pokračovaly ve zpřísňování úvěrových standardů u úvěrů na bydlení a současném uvolňování úvěrových standardů u spotřebitelských úvěrů (který dosáhl 13 % čistého procentuálního podílu trhu). Zpřísnění úvěrových standardů u úvěrů na bydlení bylo ovlivněno implementovanými obezřetnostními opatřeními ČNB a zvýšením nákladů bank. Naopak u spotřebitelských úvěrů odráželo uvolnění úvěrových standardů nižší vnímané riziko ohledně bonity klientů. Konkurence tlačící na ziskové marže a nižší rizikovost v důsledku ekonomické konjunktury snížila průměrnou úrokovou míru. Tento jev bylo možné sledovat na ukazateli RPSN, kdy v březnu 2017 průměrná RPSN poprvé v historii zamířila pod 10 %, kolem kterých se pokles zastavil. Pokles průměrné RPSN u spotřebitelských úvěrů potvrzují údaje ČNB. Pro srovnání uveďme, že u vzorku bezpečných poskytovatelů, kteří jsou součástí hodnocení NBÚ, a modelových úvěrů na 50 000 Kč je průměrná RPSN po vyloučení extrémních hodnot 14,7 % a u modelových úvěrů na 150 000 Kč je průměrná RPSN 13,2 %.

Přestože v roce 2017 pokračoval pokles cen spotřebitelských úvěrů, ve srovnání s vyspělejšími státy EU byla RPSN u spotřebitelských úvěrů v ČR stále relativně vysoká.

[10] *Šetření úvěrových podmínek bank, ČNB 2017*

Obrázek 4: Vývoj RPSN u bankovních spotřebitelských úvěrů v ČR a zahraničí

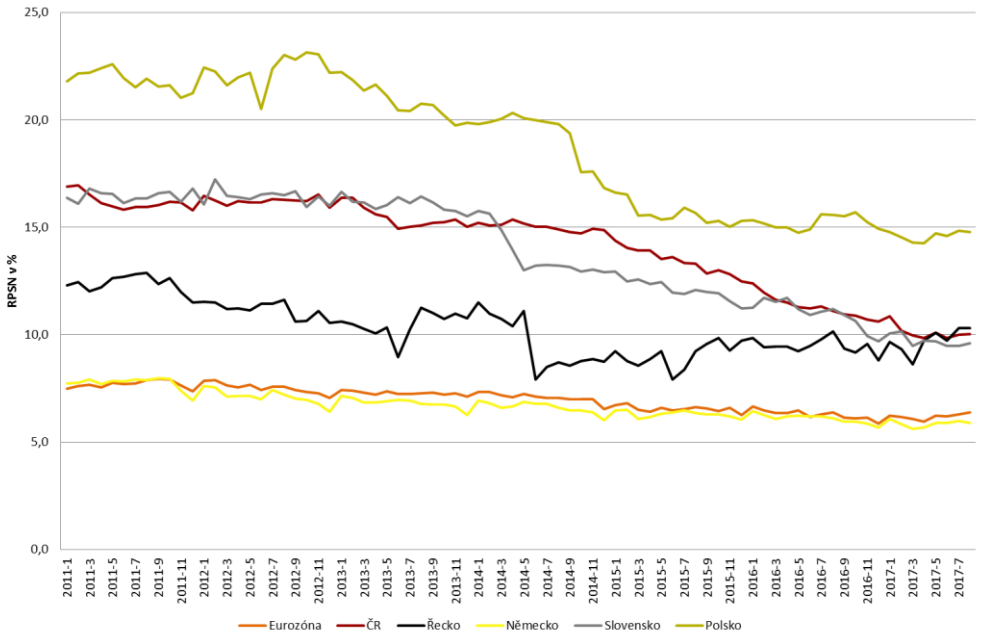

Zdroj: MFI Interest Rate Statistics

4.2.2. Nebankovní spotřebitelské úvěry

Celkový objem trhu nebankovních spotřebitelských úvěrů odhadujeme na 65 miliard korun. Na základě kvalifikovaného odhadu zpracovatele studie je celkový výše spotřebitelských úvěru v ilegální zóně přibližně 10 miliard korun.

Ve skupině nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů došlo k největším změnám v důsledku nové legislativy. Značné množství poskytovatelů ukončilo činnost a trh se tak více konsolidoval do větších společností. Mezi největší nebankovní poskytovatele patřili členové ČLFA: Home Credit, Provident Financials a ESSOX. V roce 2016 poskytlo 17 členů ČLFA (včetně leasingových společností) spotřebitelské úvěry v souhrnné výši 27,6 mld. Kč (608 069 smluv). Meziročně se jednalo o navýšení o 7,1 %.[11] Z hlediska produktů tvořily 21,8 % celkového objemu neúčelové úvěry (39,8 % smluv), 33,2 % revolvingové úvěry (20,8 % smluv) a 45 % připadlo na úvěrové a splátkové smlouvy v rámci financování hmotného majetku (39,5 % smluv). Počet aktivních smluv na konci roku 2016 dosáhl 932 865 v objemu 39,4 mld. Kč.

4.2.3. Mikroúvěry

Segmentem s obtížně sledovaným objemem jsou mikroúvěry s krátkou dobou splatnosti. V současnosti nejsou dostupné žádné komplexní informace o objemu tohoto trhu. Mikroúvěry představují značné riziko pro ohrožené skupiny spotřebitelů, protože často nabízí rychlé poskytnutí finančních prostředků při relativně vysokých nákladech. Rizikem jsou především extrémně krátkodobé mikropůjčky od několika dní do dvou týdnů. Cílem NBÚ 2017 tedy je varovat před neuváženým využíváním mikropůjček, a to především u špatně hodnocených poskytovatelů. V případě nutnosti proto doporučujeme obrátit se na subjekty na předních místech našeho hodnocení v kategorii mikropůjček. Při opakovaném využívání mikropůjček může být pro spotřebitele vhodnější využít některou další formu úvěru, jako je kontokorent nebo kreditní karta, avšak stále platí, že je nutné dodržovat bezpečnou míru zadlužení.

---

[11] *Při zohlednění výsledků spol. Cetelem, která se od 1.6.2015 stala pobočkou zahraniční banky*

4.2.4. Vývoj negativních jevů spojených se zadlužeností

Z následujícího obrázku je patrné, že poměr úvěrů v selhání v roce 2016 pokračoval v poklesu započatém v roce 2015 (z 11 % v roce 2015 na 8,8 % v roce 2016).

Obrázek 5: Bankovní spotřebitelské úvěry se selháním

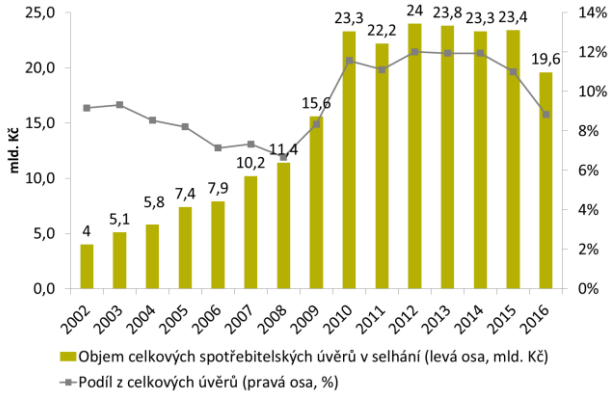

Zdroj: ČNB

Dalším indikátorem, který NBÚ tradičně vztahuje k míře rizikovosti, je i počet osobních bankrotů, resp. insolvenčních návrhů, počet schválených oddlužení a počet exekucí.

Počty insolvenčních návrhů fyzických osob a počty schválených oddlužení dále klesaly po dosažení svého vrcholu v roce 2014 (pokles insolvenčních návrhů činil 14,3 % mezi lety 2014 a 2016, pokles schválených oddlužení 10,4 % mezi lety 2014 a 2016).

Výrazným zlomem byla i zde změna regulace, tj. novela insolvenčního zákona, která od 1. 7. 2017 nastavila povinnost akreditace při poskytování služeb v oblasti oddlužení. Záměrem bylo jednak eliminovat ty návrhy na oddlužení, které neměly šanci na schválení soudem, a jednak ochránit dlužníky před předimenzovanými platbami poskytovatelům poradenských služeb.[12]

Obrázek 6: Vývoj insolvenčních návrhů na fyzické osoby a schválených oddlužení

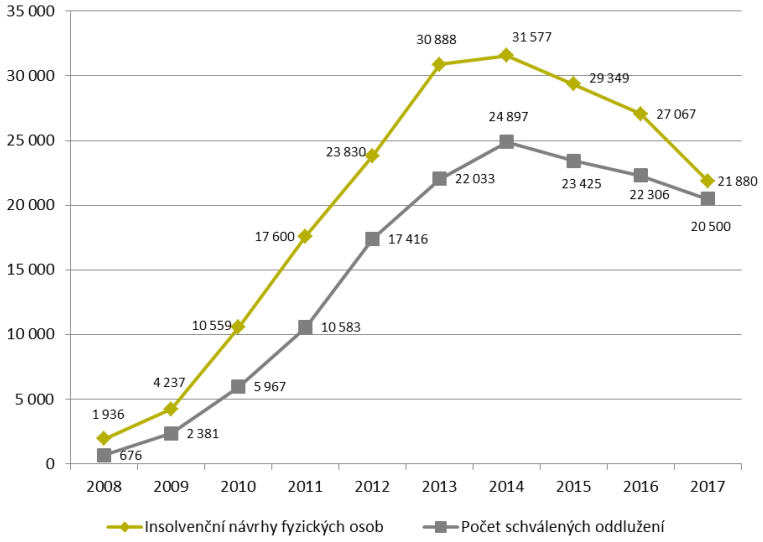

Zdroj: Creditreform (2017), Q4 2017 odhad autorů
**údaje za rok 2017 představují odhad na základě údajů za Q3 2017*

[12] *Tisková zpráva Creditreform, „Vývoj insolvencí v české republice za tři čtvrtletí roku 2017“*

Co se týče exekucí, po poklesu počtu nově nařízených exekucí v roce 2016 o 10 % došlo k opětovnému nárůstu nově nařízených exekucí prvním pololetí roku 2017 oproti stejnému období v roce 2016 o 3 % na 355 774 nových exekucí. Celkem bylo v polovině roku nařízeno 4 464 000 exekucí, ale počet osob v exekuci rostl jen mírně. Dlouhodobým problémem tak zůstávají osoby s více exekucemi. Výrazným trendem v roce 2017 je nárůst počtu exekucí u právnických osob. Zde může být spojitost se snahou obcházet zákon o spotřebitelském úvěru účelovým vytvářením živnostenských oprávnění u rizikových spotřebitelů.[13]

Na základě dat Bankovního a Nebankovního registru klientských informací (BRKI, NRKI) došlo k 30. 9. 2017 meziročně k poklesu ohroženého krátkodobého dluhu (KD)[14] o více než 10 % ve všech krajích ČR. Současně vzrostla celková výše krátkodobého dluhu, ale zároveň klesl počet klientů. Rozdělení problémových dluhů bylo v ČR značně nerovnoměrné (viz následující Obrázek). Mezi nejproblémovější regiony patřily (a dlouhodobě patří) Ústecký a Karlovarský kraj.

Obrázek 7: Meziroční změna krátkodobého dluhu v krajích a ČR k 30. 9. 2017

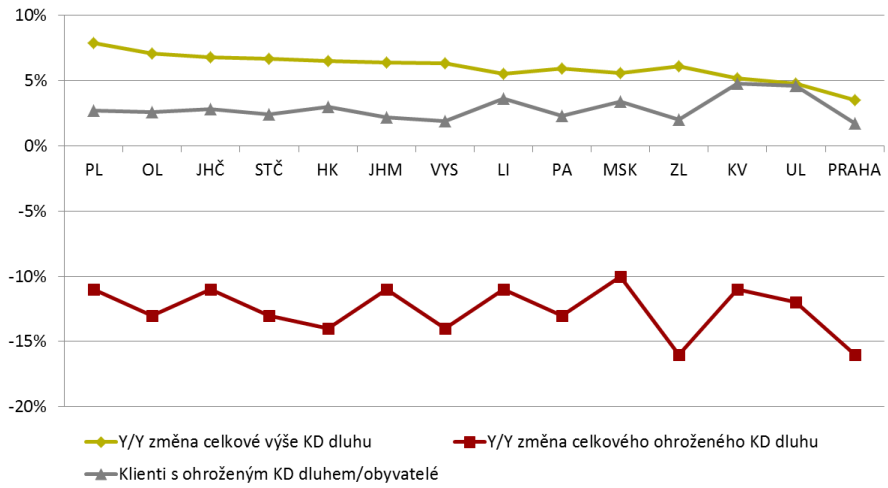

Zdroj: BRKI, NRKI

Obrázek 8: Podíl osob s ohroženým krátkodobým dluhem na populaci kraje

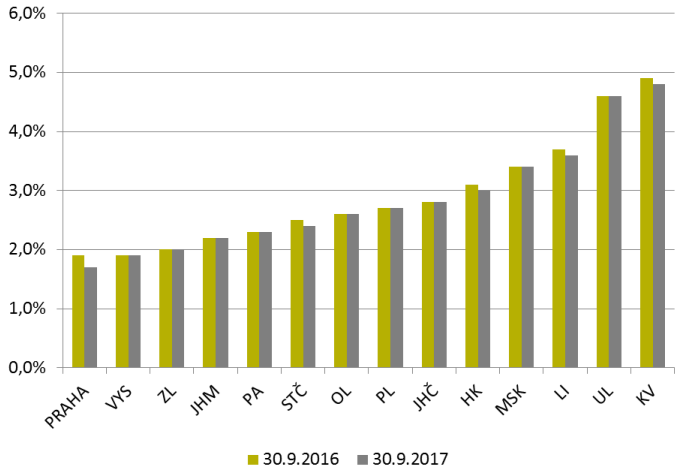

Zdroj: BRKI, NRKI

[13] *Exekutorská komora*
[14] *dluh primárně určen na spotřebu*

V porovnání s dlouhodobým dluhem (DD) má krátkodobý dluh větší množství spotřebitelů (přes 2,4 mil. spotřebitelů). K souběhu KD a DD dochází dle údajů BRKI a NRKI u půl milionu spotřebitelů. Spotřebitelé s krátkodobým dluhem pak mají v průměru uzavřenu 1,8 smlouvy, klienti s dlouhodobým dluhem 1,2 smlouvy.

Obrázek 9: Podíl osob s ohroženým krátkodobým dluhem na populaci kraje

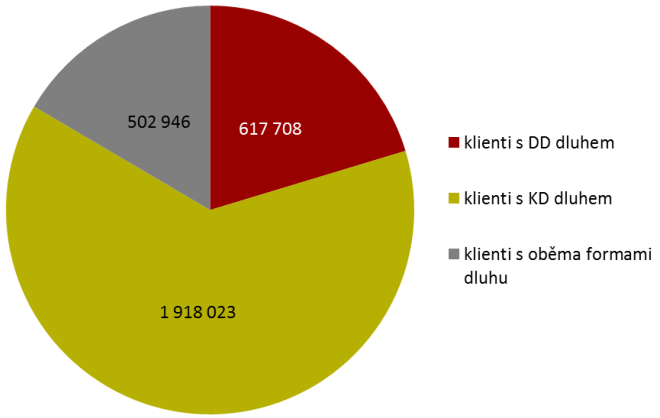

Zdroj: BRKI, NRKI

V současné situaci vidíme několik rizikových faktorů pro bezpečný vývoj trhu spotřebitelských úvěrů. Již v Navigátoru bezpečného úvěru 2016 jsme předvídali přeprodávání pohledávek menších subjektů. Dle údajů Asociace inkasních agentur inkasní trh v roce 2016 po propadech v minulých letech mírně rostl, ale v současné době nelze určit, jestli jde o počátek efektu předprodejů pohledávek.

V důsledku povinnosti ověřit schopnost klienta splácet může dojít k větší diferenciaci spotřebitelů dle jejich bonity. Spotřebitelé, kteří budou odmítnuti subjekty pod dohledem ČNB, mohou být tlačeni mimo legální trh, kde pak budou více vystaveni predátorským praktikám.[15] Omezení nebankovních půjček málo bonitním klientům může mít pozitivní vliv u půjček na zbytné zboží, jako je elektronika, spotřební zboží nebo zahraniční dovolená. Je ovšem nemožné odhadnout, jaký bude podíl spotřebitelů, kteří odloží spotřebu do budoucnosti. Na druhou stranu může negativně ovlivnit ohrožené skupiny obyvatel, kteří budou potřebovat neodkladnou půjčku v důsledku mimořádné události nebo jiných neodkladných výdajů. Omezení dostupnosti úvěrů pro rizikovější skupiny obyvatel může způsobit přesun ke krátkodobým úvěrům a nelegálním poskytovatelům úvěrů. Z údajů Asociace občanských poraden a studií chování lidí ve finanční nouzi plyne, že obecně prvotní snahou spotřebitele je rychlé splacení aktuálních závazků bez zvážení dalších dopadů na budoucí situaci. Zpřísnění podmínek pro nebankovní poskytovatele úvěrů může mít za následek odříznutí rizikovějších skupin obyvatel od legální možnosti získání prostředků pro financování svých potřeb. V konečném důsledku pak může dojít k rozvoji černého trhu s úvěry za podmínek nebezpečných pro společnost.

S reflexí odlišných ekonomických a institucionálních podmínek může být příkladem reforma realizovaná na Slovensku, kde od září 2015 mohou legálně poskytovat úvěry jen společnosti s licencí od NBS (Národná banka Slovenska). Tuto licenci dostalo k 31. 10. 2017 35 subjektů. Současně došlo k zastropování ceny spotřebitelského úvěru formou stanovení maximálního úroku na úrovni dvojnásobku přiměřené průměrné roční míry nákladů bankovních poskytovatelů dle metodiky NBS. Podle APSÚ (Asociácia poskytovateľov spotrebiteľských úverov) došlo v souvislosti se změnami trhu spotřebitelských úvěrů k poklesu nově poskytnutých nebankovních úvěrů o přibližně 300 mil. EUR ročně (7,7 mld. Kč).[16] Tato částka je pak potenciálním novým prostorem pro nelegální poskytovatele.

---

[15] *http://ekonomika.idnes.cz/rozhovor-patrik-nacher-zakon-o-spotrebitelskem-uveru-pp5-/ekonomika.aspx?c=A161122_2287481_ekonomika_rts*

[16] *http://www.apsu.sk/aktuality/ts-desattisice-slovakov-si-uz-nebudu-moct-kupit-novu-chladnicku-ci-jazdene-auto/*

Současně se zpřísňováním podmínek dochází ke konsolidaci trhu nebankovních půjček a odchodu některých společností. V prosinci 2015 přestala úvěry poskytovat společnost Provident Financial, s.r.o., největší nebankovní poskytovatel na Slovensku, v roce 2016 společnost Pohotovosť, s.r.o., a je pravděpodobný odchod i dalších větších poskytovatelů. Stejně jako v ČR lze i na Slovensku pozorovat množství nabídek na půjčky od soukromých osob nebo jiné snahy o obcházení zákonů. Takové jednání opět zhoršuje kulturu na trhu se spotřebitelskými úvěry.

4.2.5. Výhled

Vývoj dalšího zadlužování českých domácností bude souviset jak s globálními makroekonomickými podmínkami, tak s těmi lokálními, které ovlivňuje i fiskální politika české vlády a monetární politika České národní banky. Pokračující ekonomický růst by měl nadále přispívat k růstu spotřeby domácností a také trhu se spotřebitelskými úvěry. Vliv může mít i omezení dostupnosti hypoték po opatřeních ČNB, který může omezit poptávku po úvěrech na bydlení a naopak přispět k růstu spotřebitelských úvěrů. Nová pravidla pro poskytovatele spotřebitelských úvěrů společně s rekordně nízkou mírou nezaměstnanosti by zároveň mohla pomoci nadále snižovat podíl problémových úvěrů.

Významní hráči poskytující spotřebitelské úvěry předpokládají další vývoj trhu bez výrazných změn. Především předpokládají pokračující růst trhu. Trendem je narůstající podíl digitálních kanálů na prodeji půjček a inovace produktů spočívající především ve zvyšování flexibility splátek. Bezpeční poskytovatelé stále považují za problém existenci poskytovatelů, kteří mají snahu obcházet pravidla. Je ovšem nutné počkat na plný dopad nového právního rámce.

Úroveň finanční gramotnosti ve společnosti vnímají poskytovatelé úvěrů jako stabilní. Přestože vznikají programy na podporu finanční gramotnosti podporované i poskytovateli úvěrů, je její výrazné zlepšení během na dlouhou trať. Dle průzkumu České spořitelny se úroveň finanční gramotností v České republice za poslední tři roky výrazně nezměnila - roste s věkem, nejvyšší je v produktivním věku a se stářím opět klesá. Při srovnání s jinými zeměmi je finanční gramotnost průměrná.

Obrázek 10: Srovnání hodnocení finanční gramotnosti mezi vybranými zeměmi OECD

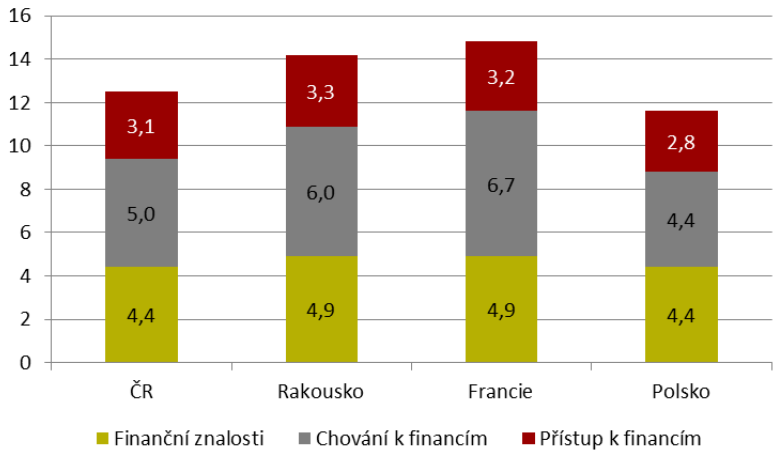

Zdroj: OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies (2016)

Nástup moderních technologií

Trh spotřebitelských úvěrů prochází obdobím technologické proměny, kdy rozšíření internetu a sdílených služeb umožnilo vznik P2P platforem (vzájemné půjčování mezi lidmi). Ačkoliv v ČR je tento druh půjček relativní novinkou, běžně rozšířený je například ve Velké Británii (objem v roce 2015

dosáhl 4,4 mld. GBP) a očekává se další výrazný rozvoj.[17] V ČR má největší poskytovatel P2P půjček, společnost Zonky, objem půjček přibližně 1 mld. Kč.[18]

Příkladem technologického rozvoje je užívání mobilních aplikací využívajících pro platby QR kód. Nejpoužívanější je tato inovace v Číně, kde je pravděpodobné, že čínské společnosti Alipay a WeChat v celosvětovém počtu denních transakcí překonají společnosti Visa a Mastercard. Výhodou inovativního platebního systému jsou nízké náklady na provoz, jako čtečka slouží mobilní telefon a informaci o platbě poskytuje tištěný QR kód.

4.3. Evropský trh spotřebitelských úvěrů v roce 2016

Dle roční zprávy Eurofinas (Evropská federace asociací finančních domů) vzrostl v roce 2016 objem nově poskytnutých spotřebitelských úvěrů v členských státech Eurofinas (16 evropských zemí včetně ČR a největších trhů jako Německo, Velká Británie, Francie a Itálie) meziročně o 5,8 %. V kategorii spotřebitelských úvěrů přispěly zhruba 35 % nových úvěrů osobní půjčky a 50 % revolvingové úvěry. Osobní půjčky rostly v roce 2016 o 10,3 % a revolvingové úvěry o 3,6 %. Kategorií, která také pokračovala v růstu, byly úvěry v místě prodeje jiného zboží, než jsou automobily, a to o 3,2 %.

Souhrnné údaje za rok 2016 ukazují na příznivé podmínky napříč téměř všemi trhy Eurofinas. Významné trhy, jako jsou Německo a Velká Británie, zaznamenaly 8%, respektive 7% růst, země jako Itálie, Španělsko a Belgie, rostly dvouciferným tempem. Francie byla jedinou zemí, která zaznamenala mírný pokles.

Pro komplexní srovnání zadluženosti českých domácnosti se zeměmi Eurozóny je vhodné porovnat úroveň jejich bohatství ve vztahu k příjmům. Následující obrázek ukazuje, že i když je dluh českých domácností relativně nízký ve srovnání se západními zeměmi EU, poměr mezi dluhem a úsporami je podobný. Jinými slovy české domácnosti jsou sice méně zadlužené než ty v Eurozóně, nicméně jsou také podstatně chudší, což činí jejich relativní zadluženost srovnatelnou s vybranými státy.

Obrázek 11: Srovnání zadlužení a bohatství v ČR a vybraných zemí Eurozóny

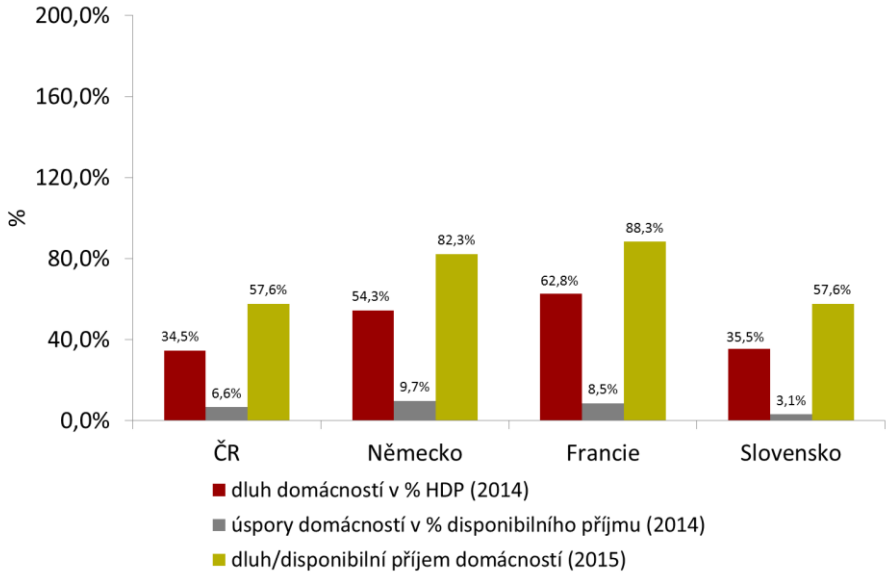

Zdroj: Autoři podle Eurostat 2016

Ukazatele indikující pokles ohroženého dluhu v předešlé části doplňuje následující srovnání s vybranými zeměmi EU. Ze srovnání podílu domácností s dluhy po splatnosti vychází relativní

[17] *https://www.p2p-banking.com/category/countries/sweden/*
[18] *http://www.peak.cz/pavel-novak-zonky-jakmile-zlomime-pujcovani-cechy-zamirime-zahranicni-trhy/*

bezpečnost českého úvěrového trhu a schopnost domácností splácet své závazky včas. V ČR se tento ukazatel pohybuje okolo 4,4 % a je druhý nejlepší v EU těsně za Německem (4,3 %). Vývoj podílu problémových úvěrů se v případě ČR od roku 2007 výrazně zlepšil. Významným faktorem, přispívajícím k vysoké bezpečnosti úvěrů, je kvalita a dostupnost úvěrových registrů jako SOLUS nebo NRKI a BRKI.

Obrázek 12: Srovnání podílu domácností s dluhy po splatnosti mezi vybranými zeměmi Eurozóny

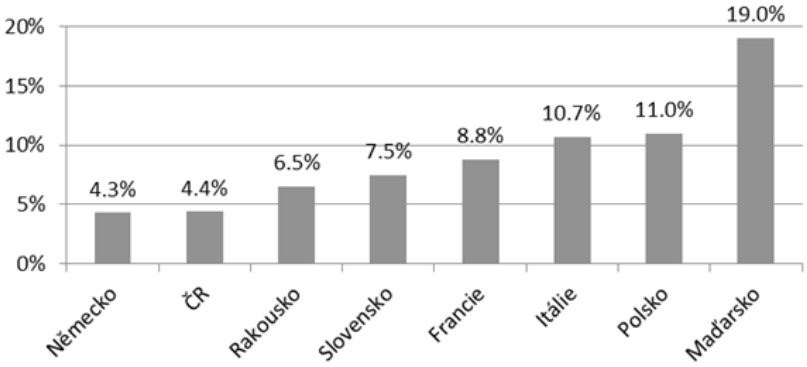

Zdroj: Autoři podle Eurostat 2016

5. Výsledky Navigátoru bezpečného úvěru 2017

V této kapitole se zabýváme výsledky Navigátoru 2017 za posuzované subjekty a tři modelové úvěry: menší spotřebitelský úvěr na 50 000 Kč se splatností 24 měsíců, větší spotřebitelský úvěr na 150 000 Kč se splatností 60 měsíců a mikroúvěr ve výši 5 000 Kč se splatností 30 dní. Celkem byl index NBÚ počítán pro 54 poskytovatelů a 71 produktů. V případě dostatečně malých odlišností od zvolených modelových příkladů jsme podmínky normalizovali.

Nově seznam posuzovaných subjektů vycházel ze seznamu subjektů, které požádaly ČNB o udělení oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru.

Dále se Navigátor 2017 lišil od ročníku 2016 především v tom, že z hodnocení byly vypuštěny parametry, které začal regulovat zákon, a kritéria, která ztratila smysl, neboť je již splňovala drtivá většina subjektů (např. nabízení úvěru bez kontroly v registru). Na druhou stranu byla nově zařazena kritéria, která sledovala dostupnost informací o nabízených produktech a přívětivost produktu pro klienta. Zásadním rozšířením letošního ročníku NBÚ 2017 byla nová kategorie mikroúvěru ve výši 5 000 Kč s 30denní výpůjční dobou.

Konkrétně tedy došlo ke změně v následujících parametrech:

1) Rozšíření počtu zkoumaných subjektů na subjekty, které požádaly ČNB o udělení oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru, plus bankovní společnosti. Celkem se jednalo o 54 subjektů.

2) Rozšíření NBÚ 2017 o kategorii mikroúvěru. Někteří poskytovatelé spotřebitelských úvěrů žádající o oprávnění ČNB dokonce poskytují pouze mikroúvěry.

3) Změna parametrů: *Rating věřitelů podle stupně kontroly* a *Rating věřitelů podle členství v registrech* byly nahrazeny společným parametrem *Rating věřitelů podle členství v registrech a organizacích.*

4) Zrušení parametru*: Slibuje věřitel poskytnutí půjčky bez nahlížení do registru?*

5) Zařazení parametru*: Nabízí věřitel volně přístupnou on-line kalkulačku na výpočet parametrů úvěrů?*

6) Zařazení parametru: *Nabízí věřitel bezplatnou informační linku a email?*

7) Změna parametrů: parametry *Možnost pojištění* a *Může klient využít některou z těchto služeb* sloučeny do parametru *Nabízí věřitel doplňkové služby?*

8) Zařazení parametru: *Průměrná rychlost odpovědi na dotaz prostřednictvím e-mailu.*

9) Zrušení parametru: *Nabízí věřitel formulář pro standardní informace o spotřebitelském úvěru?*

10) Zařazení parametru: *Podmínky pro bonusový úrok*

11) Zařazení parametru: *Speciální podmínky pro první půjčku*

12) Zrušení parametru: *Obsahuje smlouva rozhodčí doložku?*

13) Změna parametru: parametr *Účtuje věřitel náhrady nákladů při prodlení se splátkou?* nahrazuje parametr *Sankce při prodlení.*

14) Zařazení parametru: *Zesplatnění úvěru po x dnech v prodlení.*

15) Zařazení parametru: *Zesplatnění úvěru zvýší dlužnou částku.*

Výsledná hodnota indexu Navigátoru je buď průměr všech dosažených hodnot (v případě, že subjekt nabízí více produktů), případně dosažená hodnota indexu Navigátoru v případě, že subjekt nabízí pouze jeden produkt. Dále v současnosti oddělujeme klasické spotřebitelské úvěry a mikroúvěry

z důvodu minimálního překryvu poskytovatelů. S ohledem na to, že část dat vyplněných věřiteli v on-line formulářích patří mezi data citlivá (např. data z interní databáze Asociace občanských poraden či data o objemu a počtu poskytnutých spotřebitelských úvěrů), detailní výsledky všech zkoumaných společností nejsou ve všech hodnocených indikátorech veřejně přístupné.

5.1. *Výsledky Navigátoru pro úvěr na 50 tis. Kč*

Výpočet hodnoty indexu Navigátoru pro první modelový úvěr (bezúčelový úvěr na 50 tis. Kč se splatností 2 roky) byl proveden pro celkem 21 spotřebitelských úvěrů.

Obrázek 13: Výsledky Navigátoru pro modelový úvěr na 50 000 Kč se splatností 2 roky

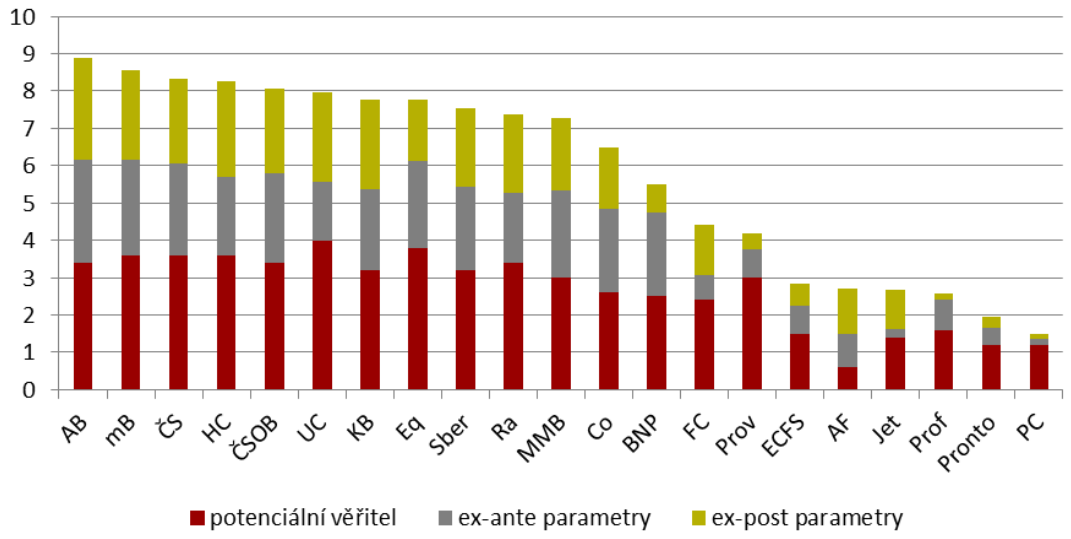

Při pohledu na výsledky je zřejmé, že nejlépe se umístili bankovní poskytovatelé a velcí nebankovní poskytovatelé sdružení v ČLFA, kteří aktivně využívají úvěrové registry a jsou zavázáni společným etických kodexem. V kategorii úvěru na 50 tis. Kč se splatností 2 roky se nejlépe umístila Air Bank, následovaná mBank, Českou spořitelnou a značkovou nebankou Home Credit. Nejsilnější pětici pak uzavírá ČSOB. Hlavní rozdíly mezi jednotlivými bankovními a značkovými nebankovními subjekty jsou dány tradičně rozdílem v podmínkách úvěru, v sankcích, v parametru četnosti výskytu u Asociace občanských poraden, v nabízených inovacích apod. Nejlépe hodnocené subjekty měly běžně dostupné nejdůležitější informace o úvěrových produktech, což je nový parametr v hodnocení NBÚ 2017. Význam dostupnosti informací je patrný při pohledu na druhý konec žebříčku. U těchto poskytovatelů důležité informace o podmínkách úvěrů často chybí nebo jsou obtížně dohledatelné.

5.2. *Výsledky Navigátoru pro úvěr na 150 tis. Kč*

Výpočet hodnoty indexu Navigátoru pro druhý modelový úvěr (bezúčelový úvěr na 150 tis. Kč se splatností 5 let) byl proveden celkem pro 20 spotřebitelských úvěrů.

Obrázek 14: Výsledky Navigátoru pro modelový úvěr na 150 000 Kč se splatností 5 let

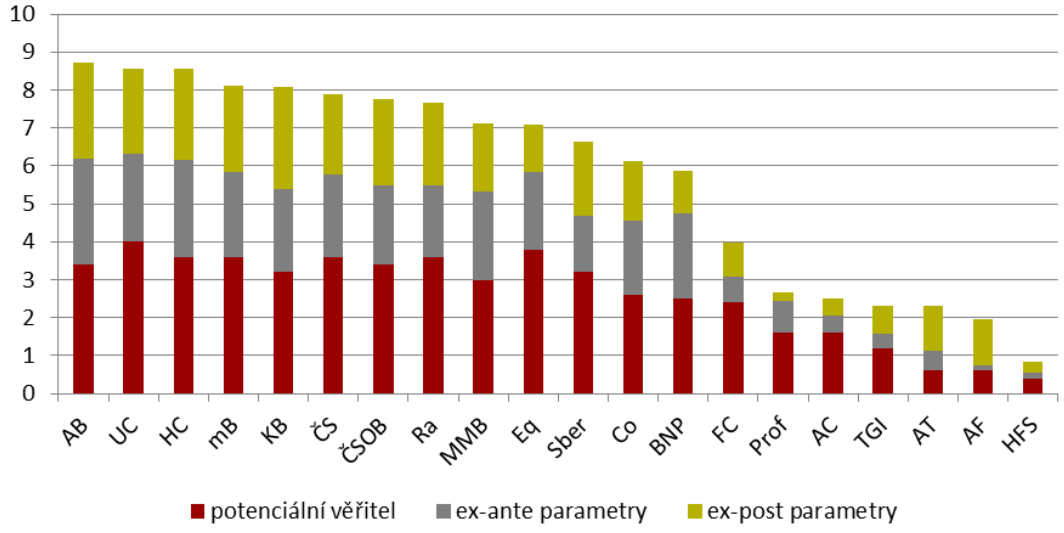

V kategorii úvěru na 150 tis. Kč vyhrála opět AirBank následovaná UniCredit Bank a společností Home Credit. Na čtvrtém místě se umístila mBank a pátá skončila Komerční banka. Rozdíl mezi jednotlivými bankami a značkovými nebankami je dán zejména rozdílnou výší celkové částky a RPSN, výší sankcí, frekvencí výskytu v parametru Asociace občanských poraden a produktovými inovacemi (podobně jako u úvěru na 50 tis. Kč). Opět platí, že nejlépe hodnocené subjekty měly běžně dostupné informace o podmínkách úvěru, což je do značné míry odlišuje od poskytovatelů na opačném konci hodnocení.

5.3. Výsledky Navigátoru pro mikroúvěr na 5 tis. Kč

Výpočet hodnoty indexu Navigátoru pro nový typ spotřebitelského úvěru, který získává na oblibě mezi spotřebiteli i poskytovateli, byl proveden pro 30 poskytovatelů. Je možné, že v tomto segmentu dojde k redukci počtu subjektů v důsledku skončení přechodného období dle nového Zákona.

Obrázek 15: Výsledky Navigátoru pro modelový mikroúvěr na 5 000 Kč se splatností 30 dní

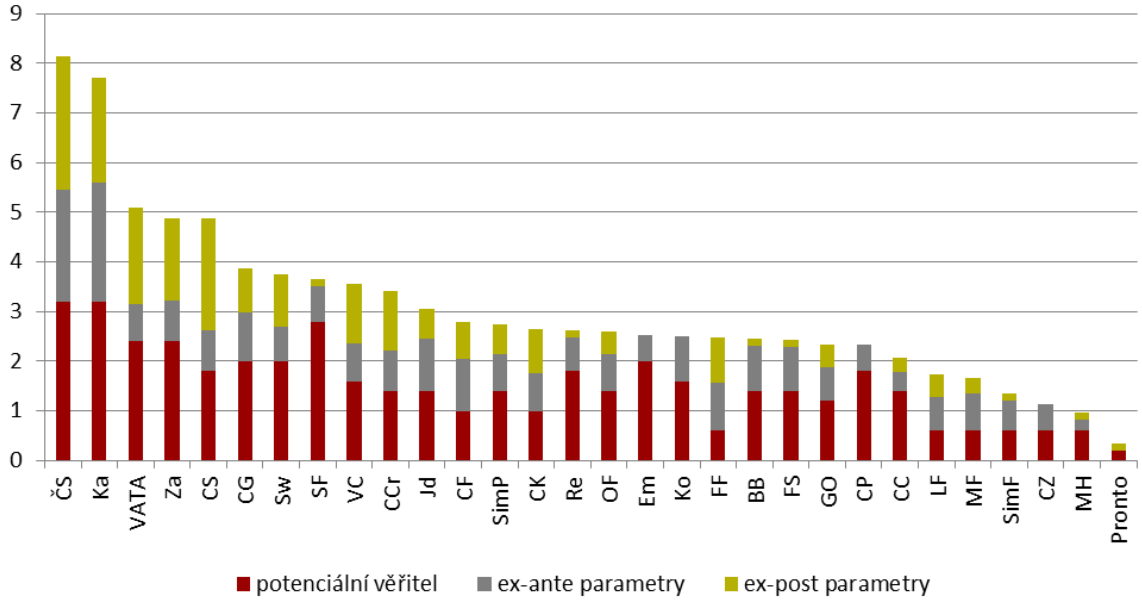

V této kategorii je zřejmá dominance několika klientsky nejpřívětivějších poskytovatelů. Protože tento segment cílí na méně likvidní spotřebitele např. poskytováním půjček před výplatou, je vyšší i riziková přirážka. Suverénními vítězi v kategorii jsou Česká spořitelna (produkt Peníze na klik) a Home Credit (půjčka Kamali), neboť nabízejí nejlepší cenu včetně poplatku za případné prodloužení a poskytují úvěry za nejtransparentnějších podmínek. Zásadním zjištěním jsou výrazné rozdíly ve smluvních podmínkách a především v ceně takovéhoto krátkodobého úvěru mezi poskytovateli. Proto NBÚ apeluje na spotřebitele, aby těchto úvěrů využívali v přiměřené míře a v případě nutnosti vybírali pouze z kvalitních poskytovatelů mikroúvěrů.

5.4. Celkové výsledky Navigátoru 2017

Celkově bylo v rámci projektu Navigátor bezpečného úvěru 2017 hodnoceno 54 poskytovatelů spotřebitelských úvěrů (21 poskytovatelů půjček na 50 tis. Kč, 20 poskytovatelů půjček na 150 tis. Kč (většina věřitelů poskytuje úvěry v obou kategoriích), a 30 poskytovatelů mikropůjček na 5 tis. Kč, u nichž je překryv s dalšími kategoriemi minimální. Jak již bylo uvedeno, výsledná hodnota indexu Navigátoru pro klasické úvěry je buď průměr dvou dosažených hodnot (v případě, že subjekt nabízí oba produkty), případně jediná dosažená hodnota indexu Navigátoru, pokud subjekt nabízí pouze jeden produkt. Výsledná hodnota indexu Navigátoru pro mikroúvěry je uvedena samostatně.

Následující tabulky ukazují bodové hodnocení a výsledný rating poskytovatelů dle hodnotící škály Navigátoru bezpečného úvěru. Výsledný rating poskytovatele by měl pomoci potencionálnímu klientovi s výběrem poskytovatele spotřebitelského úvěru. Pravidlem pro volbu kvalitního poskytovatele je omezení výběru na ratingovou kategorii “bezpečné”.

Tabulka 7: Shrnutí výsledků Navigátoru pro klasické úvěry (úvěry na 50 tis. Kč a na 150 000 Kč)

Subjekt	Menší úvěr	Větší úvěr	Souhrné hodnocení	Rating	
Air Bank a. s.	8.9	8.7	8.8	★★★★★	Excellent
Home Credit, a.s.	8.3	8.6	8.4	★★★★★	Excellent
mBank S.A., organizační složka	8.6	8.1	8.3	★★★★★	Excellent
UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s.	8.0	8.6	8.3	★★★★★	Excellent
Česká spořitelna, a.s.	8.3	7.9	8.1	★★★★★	Excellent
Komerční banka, a.s.	7.8	8.1	7.9	★★★★☆	Excellent
Československá obchodní banka, a.s	8.1	7.8	7.9	★★★★☆	Excellent
Raiffeisenbank a.s.	7.4	7.7	7.5	★★★★☆	Excellent
Equa bank a. s.	7.8	7.1	7.4	★★★★☆	Excellent
MONETA Money Bank, a.s.	7.3	7.1	7.2	★★★★☆	Excellent
Sberbank CZ, a.s.	7.6	6.7	7.1	★★★★☆	Excellent
Cofidis s.r.o.	6.5	6.1	6.3	★★★☆☆	Standard
BNP Paribas Personal Finance SA, odštěpný závod	5.5	5.9	5.7	★★★☆☆	Standard
Fair Credit International, SE	4.4	4.0	4.2	★★☆☆☆	Regular
Provident Financial s.r.o.	4.2		4.2	★★☆☆☆	Regular
EC Financial Services, a.s.	2.9		2.9	★☆☆☆☆	Regular
AsisTeam s.r.o.		2.3	2.3	★☆☆☆☆	Regular
Jet Money s.r.o.	2.7		2.7	★☆☆☆☆	Regular
ACEMA Credit Czech, a.s.		2.5	2.5	★☆☆☆☆	Regular
TGI Money, a.s.		2.3	2.3	★☆☆☆☆	Regular
Aktivafin s.r.o.	2.7	2.0	2.3	★☆☆☆☆	Regular
PRONTO CREDIT s.r.o.	2.0		2.0	★☆☆☆☆	Regular
Profi Credit Czech, a.s.	2.6	2.7	2.6	★☆☆☆☆	Regular
PERFECT CREDIT, s.r.o.	1.5		1.5	★☆☆☆☆	Regular
HFS s.r.o.		0.9	0.9	★☆☆☆☆	Regular

Tabulka 8: Shrnutí výsledků Navigátoru pro mikroúvěry

Subjekt	Hodnocení mikroúvěr	Rating	
Česká spořitelna, a.s.	8.2	★★★★★	Excellent
Kamali (Home Credit, a.s.)	7.7	★★★★★	Excellent
VATAONLINE s.r.o.	5.1	★★★☆☆	Standard
Zaplo Finance s.r.o.	4.9	★★★☆☆	Standard
Creditstar Czech s.r.o.	4.9	★★★☆☆	Standard
CreditGO s.r.o.	3.9	★★☆☆☆	Regular
SWISS FUNDS, a.s.	3.7	★★☆☆☆	Regular
SUPERMONEY s.r.o.	3.6	★★☆☆☆	Regular
Viva Credit s.r.o.	3.6	★★☆☆☆	Regular
COOL CREDIT, s.r.o.	3.4	★★☆☆☆	Regular
JDMoney s.r.o.	3.1	★★☆☆☆	Regular
CentroFinance, s. r. o.	2.8	★☆☆☆☆	Regular
Sim půjčka s.r.o.	2.8	★☆☆☆☆	Regular
CreditKasa s.r.o.	2.7	★☆☆☆☆	Regular
Rerum Finance, s.r.o.	2.6	★☆☆☆☆	Regular
Orange finance s.r.o.	2.6	★☆☆☆☆	Regular
Emma's credit s.r.o.	2.5	★☆☆☆☆	Regular
Kontex Trade International s.r.o.	2.5	★☆☆☆☆	Regular
Friendly Finance s.r.o.	2.5	★☆☆☆☆	Regular
BB Finance Group, a.s.	2.5	★☆☆☆☆	Regular
FINSPACE s.r.o.	2.4	★☆☆☆☆	Regular
GO Invex Finance s.r.o.	2.3	★☆☆☆☆	Regular
CreditPortal, a.s.	2.3	★☆☆☆☆	Regular
Creamfinance Czech,s.r.o.	2.1	★☆☆☆☆	Regular
LeaderFin s.r.o.	1.7	★☆☆☆☆	Regular
Moneza Financial s.r.o.	1.7	★☆☆☆☆	Regular
Simfina a.s.	1.4	★☆☆☆☆	Regular
CZ Mini Credit s.r.o.	1.1	★☆☆☆☆	Regular
MINIHOTOVOST, SE	1.0	★☆☆☆☆	Regular
PRONTO CREDIT s.r.o.	0.4	★☆☆☆☆	Regular

6. Závěr

Zodpovědné úvěrování je třeba chápat v širším kontextu problému nadměrného zadlužování obyvatelstva. Existuje několik definic zodpovědného úvěrování. Je vhodné připomenout, že se angličtina rozlišuje zodpovědné úvěrování ze strany věřitele (responsible lending) a ze strany dlužníka (responsible borrowing), tj. zodpovědné zapůjčování se týká nabídky úvěrů (ze strany jejich poskytovatelů), zatímco zodpovědné vypůjčování se týká poptávky po úvěrech (ze strany příjemců úvěrů). Zodpovědné úvěrování tedy vyžaduje „férovou hru“ na obou stranách a zodpovědné vypůjčování je nezbytným protějškem zodpovědného zapůjčování, neboť poskytovatelé úvěru jsou závislí na správných a úplných informacích ze strany potenciálního dlužníka. Pro účely naší studie vycházíme z následující definice bezpečného úvěru z pohledu potenciálního dlužníka: i) znám kvalitu svého věřitele (nabídková strana úvěru); ii) chápu parametry svého úvěru (produktový design) a iii) chápu důsledky splácení i nesplácení úvěru (poptávková strana úvěru).

V předkládané studii byl vytvořen index nazvaný Navigátor bezpečného úvěru, který vychází z výše uvedené definice zodpovědného úvěrování a hodnotí v roce 2017 53 poskytovatelů spotřebitelských úvěrů na českém trhu. Navigátor se skládá ze tří dílčích kritérií: rating potenciálního věřitele (6 subkritérií, 40% váha), ex-ante parametry úvěru (7 subkritérií, 30% váha) a ex-post parametry úvěru (8 subkritérií, resp. 7 subkritérii u mikroúvěrů, 30% váha). Výsledná hodnota je váženým průměrem zmíněných 18 (resp. 17) subkritérií, přičemž Navigátor nabývá hodnot z intervalu <0,10>. Platí, že čím vyšší je hodnota Navigátoru, tím vyšší je rating věřitele a tím je věřitel spolehlivější.

Navigátor 2017 se liší od ročníku 2016 především v tom, že byly vypuštěny parametry, které začal regulovat nový Zákon, a kritéria, která ztratila smysl, protože je již splňovala drtivá většina subjektů (např. nabízení úvěru bez kontroly v registru). Na druhou stranu byla nově zařazena kritéria, která posuzují dostupnost informací o nabízených produktech a přívětivost produktu pro klienta. Zásadním rozšířením letošního ročníku NBÚ 2017 je zavedení nové kategorie mikroúvěru ve výši 5 000 Kč s 30denní výpůjční dobou.

V Praze dne 30. listopadu 2017

Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc.
Ředitel EEIP, a.s.
Profesor financí a bankovnictví na Univerzitě Karlově v Praze
Koordinátor projektu Navigátor bezpečného úvěru

Mgr. Jan Matyáš
Analytik EEIP, a.s.
Zpracovatel projektu Navigátor bezpečného úvěru

EEIP,a.s
Thunovská 12
118 00 Praha 1
Česká Republika
Tel.: +420 224 232 754
navigator@eeip.cz

7. Užitečné zdroje

- Civic Consulting of the Consumer Policy Evaluation Consortium (2013): The over-indebtedness of European households: updated mapping of the situation, nature and causes, effects and initiatives for alleviating its impact, prosinec 2013
- Creditreform (2011). Vývoj insolvencí v České republice v říjnu 2011, 1. listopadu 2011
- Černohorský J., Teplý P. (2011). Základy financí, GRADA
- ČNB (2015). Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015, červen 2015
- Del-Rio, A., Young, G. (2005). The impact of unsecured debt on financial distress among British households, Bank of England, Working Paper no. 262
- DeVaney, S., Lytton, R. (1995). Household Insolvency: A Review of Household Debt Repayment, Delinquency, and Bankruptcy, Financial Service Review, Vol. 4(2), pp 137-156
- Elmer, P., Seeling, S. (1998). Insolvency, Trigger Events, and Consumer Risk Posture in the Theory of Single-Family Mortgage Default, FDIC Working Paper 98-3
- Eurofinas (2009). Eurofinas response to the European Commission's consultation on responsible lending and borrowing in the EU, srpen 2009
- Eurofinas (2010). Responsible Lending & Borrowing, březen 2009
- Evropská komise (2008). SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS
- Evropská komise (2009a). PUBLIC CONSULTATION ON RESPONSIBLE LENDING AND BORROWING IN THE EU, 15. června 2009
- Evropská komise (2009b). SUMMARY OF RESPONSES TO THE PUBLIC CONSULTATION ON RESPONSIBLE LENDING AND BORROWING IN THE EU, 30. listopadu 2009
- Evropská komise (2010). WORKING PAPER ON RESPONSIBLE MORTGAGE LENDING & BORROWING, 22. července 2010
- Evropská komise (2014): REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL on the implementation of Directive 2008/48/EC on credit agreements for consumers
- Ipso and London Economics (2013): Study on the functioning of the consumer credit market in Europe
- Jiménez, G., Saurina J. (2006). Credit Cycles, Credit Risk, and Prudential Regulation: International Journal of Central Banking, pp. 55-98
- Mejstřík, M. Pečená, M., Teplý, P. (2008). Základní principy bankovnictví/Basic principles of banking, Nakladatelství Karlonimum
- Rösch, D. and H. Scheule (2007). Stress-Testing Credit Risk Parameters: An application to retail loan portfolios, Journal of Risk Model Validation, Vol. 1, No. 1, (Spring 2007), pp. 55-75
- Rysková, S. (2011). Krocení rozhodčích doložek, 27.9.2011, Dostupné z: http://finexpert.e15.cz/kroceni-rozhodcich-dolozek
- Trück, S., Rachev, S. (2005). Credit Portfolio Risk and Probability of Default Confidence Sets through the Business Cycle, Journal of Credit Risk, Vol. 1, No. 4, Fall 2005, pp. 61-88

- Zákon č. 257/2016 Sb. ze dne 14. července 2016 o spotřebitelském úvěru
- www.breugel.org
- www.cnb.cz
- www.euractive.com
- www.eu2009.cz
- www.imf.org
- http://yourmoney.moneyadviceservice.org.uk/
- www.oecd.org
- www.rozhodnene.cz
- www.zIndex.cz
- http://www.dictionaryofrealestate.com/definition/responsible-lending.html
- http://yourmoney.moneyadviceservice.org.uk/

8. Příloha

Tabulka P1: Seznam subjektů - poskytovatelé spotřebitelského úvěru v přechodném období

	Název společnosti	Zkratka
1	ACEMA Credit Czech, a.s.	AC
2	Aktivafin s.r.o.	AF
3	AsisTeam s.r.o.	AT
4	BB Finance Czech s.r.o.	BB
5	BOHEMIA ENERGY Finance s.r.o.	
6	Bohemia Faktoring, a.s.	
7	Bona Fit, a.s.	
8	Cash-Expert s.r.o.	
9	CentroFinance, s.r.o.	CF
10	CFIG SE	
11	COFIDIS s.r.o.	Co
12	Comfort Money s.r.o.	
13	CONSUMER FINANCE HOLDING ČESKÁ REPUBLIKA, a.s.	
14	COOL CREDIT, s.r.o.	CCr
15	Creamfinance Czech, s.r.o.	CC
16	CREDIT EASY s.r.o.	
17	CreditGO s.r.o.	CG
18	CreditKasa s.r.o.	CK
19	CreditPortal, a.s.	CP
20	Creditstar Czech s.r.o.	CS
21	CZ Mini Credit s.r.o.	CZ
22	ČESKÁ ÚVĚROVÁ POKLADNA a.s.	
23	Český Triangl, a.s.	
24	ČEZ Prodej, a.s.	
25	ČSOB Leasing, a.s.	
26	De vries Justitia s.r.o.	
27	Diners Club CS, s.r.o., organizační složka	
28	Door Financial a.s.	
29	DQ Holding s.r.o.	
30	D.S. Leasing, a.s.	
31	EC Financial Services, a.s.	ECFS
32	EFSETE s.r.o.	
33	Emma´s credit s.r.o.	Em
34	ESSOX s.r.o.	
35	Euroclaim Praha s.r.o.	
36	EXPRESS MONEY s.r.o.	
37	Fair Credit International, SE	FC
38	FCE Credit, s.r.o.	
39	FINANCIAL CAPITAL, a.s.	
40	Fincapus s.r.o.	
41	FINDIGO CZ s.r.o.	
42	FINEMO.CZ SE	
43	FINEMONEY, SE	

44	FINSPACE s.r.o.	FS
45	FIXCREDIT MONEY s.r.o.	
46	Friendly Finance s.r.o.	FF
47	Gentar s.r.o.	
48	GO Invex Finance s.r.o.	GO
49	HELP FINANCIAL s.r.o.	
50	HFS s.r.o.	HFS
51	Home Credit a.s.	HC
52	IDCC EUROPE Finance, a.s.	
53	IMMO Leasing, SE	
54	Intrum Justitia Czech, s.r.o.	
55	JD Money s.r.o.	Jd
56	JET Money s.r.o.	Jet
57	J&T Leasingová společnost, a.s.	
58	KAPPA CREDIT s.r.o.	
59	Kontex Trade International s.r.o.	Ko
60	KREDIT FINANCE, s.r.o.	
61	Kreditech Česká republika s.r.o.	
62	LeaderFin s.r.o.	LF
63	LENDERS, a.s.	
64	M - PROFIN s.r.o.	
65	Mercedes-Benz Financial Services Česká republika s.r.o.	
66	MINIHOTOVOST, SE	MH
67	MONETA Auto, s.r.o.	
68	Moneza Financial s.r.o.	MF
69	O.K.V. Leasing, s.r.o.	
70	OPR-Finance s.r.o.	
71	Orange finance s.r.o.	OF
72	PERFECT CREDIT, s.r.o.	PC
73	P&P Loan s.r.o.	
74	ProCredia, a.s.	
75	PROFI CREDIT Czech, a.s.	Prof
76	PRONTO CREDIT s.r.o.	Pronto
77	Provident Financial s.r.o.	Prov
78	QWERT trade s.r.o.	
79	Raiffeisen - Leasing, s.r.o.	
80	RB leasing, s.r.o.	
81	RCI Financial Services, s.r.o.	
82	Realitní finanční služby s.r.o.	
83	Rerum Finance, s.r.o.	Re
84	s Autoleasing, a.s.	
85	Service Plan SE	
86	Silverside Czech, s.r.o.	
87	SIM PŮJČKA s.r.o.	SimP
88	Simfina a.s.	SimF
89	Supermoney Finance a.s.	SF
90	SWISS FUNDS, a.s.	Sw
91	ŠkoFIN s.r.o.	

92	T&C DOMOV s.r.o.	
93	TGI Money a.s.	TGI
94	TOMMY STACHI s.r.o.	
95	Toyota Financial Services Czech s.r.o.	
96	UniCredit Leasing CZ, a.s.	
97	UNILEASING a.s.	
98	VATAONLINE s.r.o.	VATA
99	VELAPO a.s.	
100	Via SMS s.r.o.	
101	VITACREDIT s.r.o.	VC
102	Viva Credit s.r.o.	
103	Zaplo Finance s.r.o.	Za
104	Zonky s.r.o.	

Zdroj: ČNB

Tabulka P2: Seznam subjektů – další poskytovatelé

	Název společnosti	Zkratka
1	Air Bank a. s.	AB
2	BNP Paribas Personal Finance SA, odštěpný závod	BNP
3	Česká spořitelna, a.s.	ČS
4	Československá obchodní banka, a.s	ČSOB
5	Equa bank a. s.	Eq
6	Kamali (Home Credit, a.s.)	Ka
7	Komerční banka, a.s.	KB
8	mBank S.A., organizační složka;	mB
9	MONETA Money Bank, a.s.	MMB
10	Raiffeisenbank a.s.	Ra
11	Sberbank	Sber
12	UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s.	UC

Zdroj: Autoři

Tabulka P3: Seznam subjektů v ČLFA poskytující spotřebitelské úvěry v roce 2016

	Název společnosti
1	COFIDIS s.r.o.
2	ČSOB Leasing, a.s.
3	ESSOX, s.r.o.
4	FCE Credit, s.r.o.
5	Home Credit, a.s.
6	Mercedes Benz Financial Services Česká republika s.r.o.
7	MONETA Auto, s.r.o.
8	MONETA Leasing, s.r.o.
9	Provident Financial s.r.o.
10	PSA FINANCE ČESKÁ REPUBLIKA, s.r.o
11	Raiffeisen-Leasing, s.r.o.
12	s Autoleasing, a.s.
13	ŠkoFIN s.r.o.
14	Toyota Financial Services Czech s.r.o.
15	UniCredit Leasing CZ, a.s.
16	VLTAVÍN leas, a.s.

Zdroj: ČLFA

Tabulka P4: Informace o parametrech modelového úvěru na 50 tis. Kč

Informace o spotřebitelském úvěru	
Druh spotřebitelského úvěru	bezúčelový, hotovostní úvěr vyplacený bezhotovostně
Celková výše spotřebitelského úvěru	50 000 Kč
Splatnost	24 měsíců
Informace o klientovi	
Čistý měsíční příjem (mzda)	18 417 Kč
Čisý měsíční příjem po odečtení všech nákladů	8 000 Kč
Zápis v registru dlužníků	Ne
Další závazky (měsíční splátky)	2 000 Kč
Bydliště	Praha
Druh bydlení	vlastní
Zaměstnání	stabilní zaměstnání, plný úvazek
Rodinný stav	ženatý/vdaná
Potenciální zástava	vlastní byt
Počet členů v domácnosti	2
Počet osob bez příjmu včetně dětí	0
Klient své závazky řádně splácí a nemá záznam v registru dlužníků. Pro výpočet sankcí a zesplatnění uvažujte řádné splácení 12ti měsíčních splátek, dále je klient v prodlení se všemi dalšími splátkami.	

Zdroj: Autoři

Tabulka P5: Informace o parametrech modelového úvěru na 150 tis. Kč

Informace o spotřebitelském úvěru	
Druh spotřebitelského úvěru	bezúčelový, bezhotovostní úvěr
Celková výše spotřebitelského úvěru	150 000 Kč
Splatnost	60 měsíců
Informace o klientovi	
Čistý měsíční příjem (mzda)	18 417 Kč
Čisý měsíční příjem po odečtení všech nákladů	8 000 Kč
Zápis v registru dlužníků	Ne
Další závazky (měsíční splátky)	3 000 Kč
Bydliště	Praha
Druh bydlení	vlastní
Zaměstnání	stabilní zaměstnání, plný úvazek
Rodinný stav	ženatý/vdaná
Potenciální zástava	vlastní byt
Počet členů v domácnosti	2
Počet osob bez příjmu včetně dětí	0
Klient své závazky řádně splácí a nemá záznam v registru dlužníků. Pro výpočet sankcí a zesplatnění uvažujte řádné splácení 30 měsíčních splátek, dále je klient v prodlení se všemi dalšími splátkami v plné výši.	

Zdroj: Autoři

Tabulka P6: Informace o parametrech modelového mikroúvěru na 5 tis. Kč

Informace o spotřebitelském úvěru	
Druh spotřebitelského úvěru	bezúčelový, hotovostní mikroúvěr vyplacený bezhotovostně
Celková výše spotřebitelského úvěru	5 000 Kč
Splatnost	30 dní
Informace o klientovi	
Čistý měsíční příjem (mzda)	18 417 Kč
Čisý měsíční příjem po odečtení všech nákladů	8 000 Kč
Zápis v registru dlužníků	Ne
Další závazky (měsíční splátky)	3 000 Kč
Bydliště	Praha
Druh bydlení	vlastní
Zaměstnání	stabilní zaměstnání, plný úvazek
Rodinný stav	ženatý/vdaná
Potenciální zástava	vlastní byt
Počet členů v domácnosti	2
Počet osob bez příjmu včetně dětí	0
Klient své závazky řádně splácí a nemá záznam v registru dlužníků.	

Zdroj: Autoři